Halland i täten för NBC-skyddet

Engagerade befäl har ökat medvetandet om NCB-vapnens verkningar. ▶ 4

Mc med skidor ordonnanskul

Det går att lära sig köra mc i snön med hjälp av FMCK:s erfarna instruktörer. ▶ 17

Prickskytt måste vara elitsoldat

320 timmar tar det att bli prickskytt och hårda fysiska prov krävs därtill. ▶ 28

Tunga kanoner skyddade Götet

Fortet Oscar II i Göteborg kan bli en riktig turistfälla om några år. ▶34

Hemvärnet

2
2003

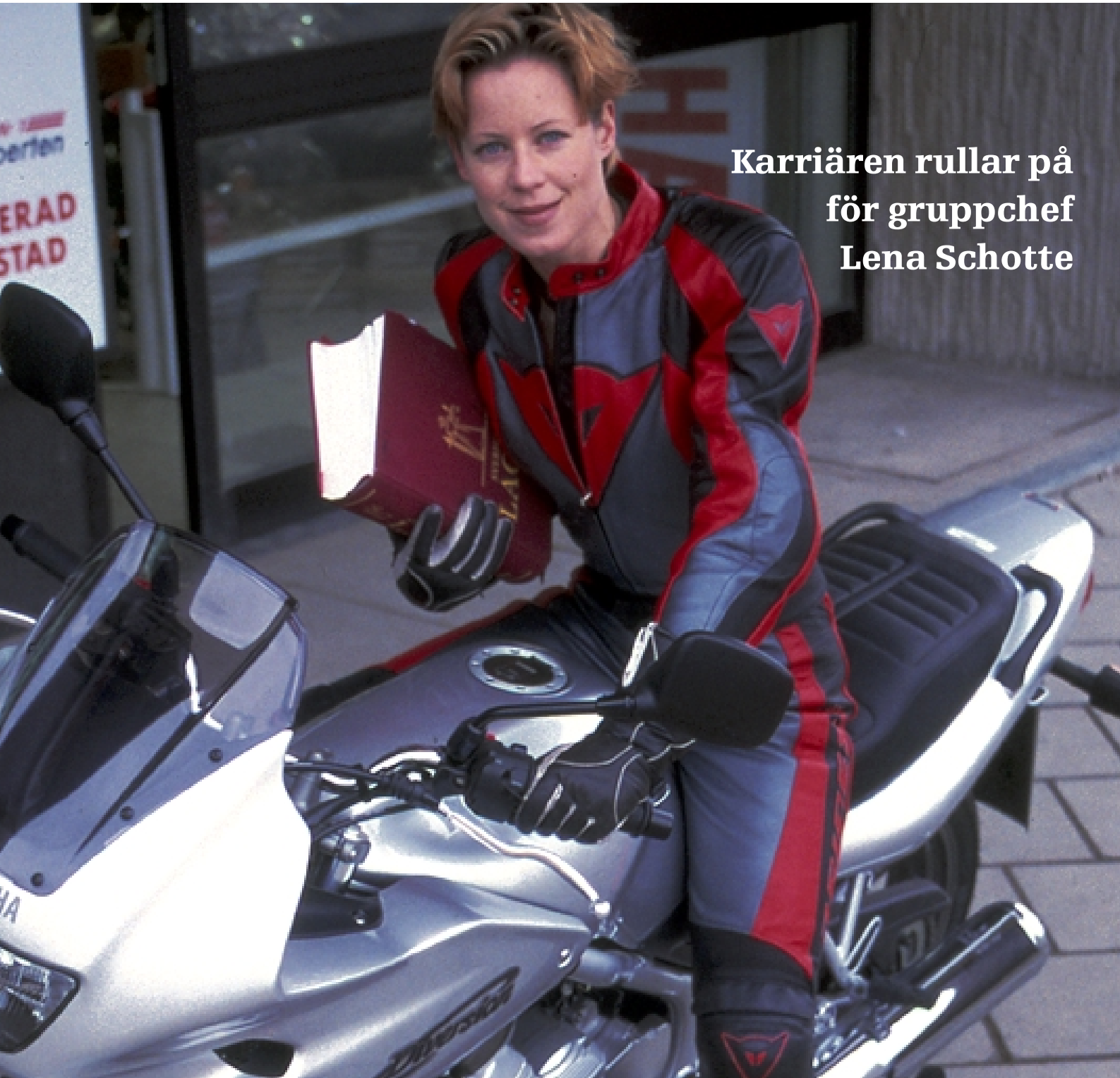

Karriären rullar på för gruppchef Lena Schotte

*Liten hemvärnskatekes**

I breda folklager finns en övertygelse om att Sverige behöver ett starkt nationellt försvar. Det är därför tusentals fortfarande ansluter sig till hemvärnet varje år, trots att signalerna från överheten kan tolkas som att försvaret är onödigt. Alla är säkert inte idealister eller glödande patrioter. Men kontraktet är ändå ett löfte som säger att ”jag vill bidra till vårt oberoende”.

En och annan politiker börjar nu sväva på målet om värnplikten och folkförsvaret. Även yrkesarméer kan ha samhällets stöd heter det. Men en krigsmakt utan gemene mans deltagande blir svagare, därför att det inte är en folklig angelägenhet på samma sätt. Legosoldater får ju betalt för att ta risker, så varför skulle vi andra bry oss? En förtroendeklyfta kan uppstå mellan medborgarna och de som ska försvara demokratin.

Överbefälhavaren vill satsa ännu mer av den militära budgeten på att skicka stridande soldater utomlands. För att fylla förbanden måste han kontraktsanställa värnpliktiga. Han tvingas också avdela en stor del av kakan för att klara övergången till det nätverksbaserade försvaret. Följden blir att de territoriella styrkorna under grundberedskap nästan enbart består av hemvärn. Marginalerna är verkligen små. I perspektivplanens så kallade målbild Z ryms ”ett begränsat antal kvalificerade hemvärnsbataljoner” och i ett extremt räkneexempel räcker pengarna endast till insatsplutonerna.

En av allt att döma stor andel av hemvärnet är skeptisk till olika expertutsagor om framtiden. Även i ett till synes säkerhetspolitiskt stabilt läge är det värt priset att ha en minimistyrka som förmår hävda Sveriges suveränitet. Förutsättningarna kan växla snabbare än många trott. Vi har nyss bevittnat splittringen inom Nato. FN är underminerat. EU:s utrikes- och säkerhetspolitik ligger i spillror. Det verkar finnas skäl att skriva om de senaste årens säkerhetspolitiska rapporter. En slutsats kan mycket väl bli att det nationella försvaret bör stärkas.

Förmågan att med vapenmakt skydda befolkning och infrastruktur är det centrala för hemvärnsrörelsen. Störningar i datatrafik, miljöutsläpp, desinformation med mera är andra myndigheter och företag bättre på att lösa. Denna opinion bör försvarspolitikerna lyssna på. Den bygger på historisk insikt och sunt förnuft. Adjungera därför våra högsta företrädare till försvarsberedningen!

ULF IVARSSON
chefredaktör

FOTO: BENGT BERGSTRÖM

**Katekesen skrevs av Martin Luther 1529. I ett bihang, den så kallade hustavlan, föreskrivs de kristna plikterna för överhet och undersåtar.*

Omslagsbilden. *Lena Schotte med lagen under armen.*
FOTO: HANSEMAN CALÅS

4 NBC *Hemvärnet rustar för bättre skydd*

7 Hemvärnsnytt *Flitiga meniga får påslag*

15 Finspång *Övning med omtanke*

17 Älvdalen *Ordonnansen styr med gasen*

20 Ludvika *Ungdomsavdelningen blev succé*

22 Porträtt *Lena Schotte, vass gruppchef*

24 Landet runt

28 Prickskytte *Krävande utbildning för nya vapensystemet*

30 Debatt *Samhällsförsvar är inte vår uppgift*

33 Bilden *Lördagssabotören*

34 Kultur *Gammalt fort blir museum*

TIDSKRIFTEN HEMVÄRNET PÅ INTERNET: www.hemvarnet.mil.se/hemvarnet/

Hemvärnet *Nummer 2. April 2003. Årgång 63*

Tidskrift för allmänna hemvärnet och driftvärnet

Besöksadress
Lidingövägen 28
Stockholm
Postadress
Tidskriften Hemvärnet,
107 85 Stockholm
Tel: 08-788 75 00
Fax: 08-664 57 90

REDAKTION
Chefredaktör och ansvarig utgivare: *Ulf Ivarsson*
Tel: 08-788 97 38. E-post: hvtidningen@swipnet.se
Stf ansvarig utgivare: *Lars Brink*
Redaktionsassistent: *Pia-Lena Jansson*
Tel: 08-788 97 15.
E-post: pia-lena.jansson@pub.mil.se
Grafisk form: *Barbro Forsberg*
Tel: 08-669 66 60. E-post: barbro.forsberg@bazaar.se

PRENUMERATION Helår/6 nr: 150:-
Postgiro: 456177-5. Bankgiro: 726-9764

ANNONSER
Irmér Media AB, Antennvägen 10, 135 48 Tyresö
Tel: 08-742 10 08. Fax: 742 10 09
E-post: irmer.media@telia.com

UTGIVNINGSPLAN

Nr	Manus- och annonsstopp	Utkommer
3/03	28 april	13 juni
4/03	18 augusti	19 september
5/03	6 oktober	14 november

TS-kontrollerad upplaga 2002: 73 500 ex
Tryck: Color Print Dalarna, 2003

För icke beställt material ansvaras inte. Författarna till insända artiklar förutsätts godkänna att texter och bilder läggs ut på tidningens hemsida.

Halland bildar skola för NBC-tjänsten

Halland går i täten när det gäller hemvärnets förmåga till skydd mot kärnvapen, kemiska och biologiska vapen.

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

Marcus Fjällgren: För några år sedan var NBC omodernt. Sen kom mjältbrandsbreven i USA.

Vi skulle behöva knyta ihop eldsjälarna inom NBC, säger Bengt Malmsten.

I varje bataljon finns ett välutbildat NBC-befäl och det tycker hallänningarna borde gälla i hela Sverige. I övriga landet är NBC i dag en av flera uppgifter för ett befäl i staben som också har strid och underrättelsetjänst på sin lott.

– Vi tycker att ansvaret för NBC-frågorna räcker, det krävs ett separat befäl, säger Bengt Malmsten i Halmstads hvbataljon.

Han har tillsammans med sina kollegor gått alla kurser som finns inklusive tränat skarp indikering i butylgummidräkt på NBC-banan i Skövde.

– Då är det är blodigt allvar och min erfarenhet är att vi kan ha fullt förtroende för utrustningen. Om min mask är tät eller inte kan ju betyda skillnaden mellan liv och död.

Perfekt svar

De halländska NBC-befälen utbildar sina kamrater och har befogenhet att kontrollera tillpassningen av skyddsmasker i tårgasmiljö. Bengts bataljon har också planlagt flera lämpliga platser för sanering. En avsides liggande idrottsplats med utomhusduschar är det perfekta svaret på bataljonens saneringsbehov.

Sanering inom en timme

– I förbandsmålsättningen sägs att vi ska ta hjälp av andra förband, men det är en from förhoppning så vi löser problemet själva. Vårt mål är att ha både utrustning och tränad personal för detta. Vi anser att

FAKTA

Hemvärnet är väl skyddat

Enkla kemiska stridsmedel som *klorgas* och *cyanväte* användes under första världskriget och i krigets slutskede även *senapsgas*.

På 1930-talet uppfann tyskarna de extremt giftiga så kallade nervgaserna, *sarin*, *tabun* och *soman* och i USA fullföljdes den dödliga sviten på 1950-talet med *VX*.

Nervgaser i gasform är inte svåra att skydda sig emot. Det räcker i princip med skyddsmask. Problemen uppstår när ”gasen” sprids som aerosol – fina vätskedroppar– eller som vätska. Det gäller då att i tid dra på sig C-vätskeskyddet, skyddsmask, skyddshandskar och stövlar och ta sig ur området. En enda droppe på huden kan ge en livsfarlig dos om inget görs. Därför har varje soldat saneringspulver som bryter ner nervgasen och en engångsspruta med motgift.

Är förvarningen tillräcklig lönar det sig att ta tabletter som höjer retningströskeln för nervgaser. Tabletterna delas ut vid hemvärnsberedskap, men får bara tas på order då de innehåller valium.

Hemvärnet kan konstatera stridsgaser med nervgasbricka, indikeringspapper och *CAM* (*Chemical Agent Monitor*), som är ett engelskt instrument. Det är ursprungligen avsett för att kontrollera saneringen.

I förbandsutrustningen ingår även dosimetrar och intensimet-

detta borde gälla även på riksnivå. Saneringen måste ju ske inom en timme annars blir skadeutfallet enormt.

NBC-medvetandet i Halland har ökat starkt.

– Förr slängde man sig ner med regnkappan över sig utan att veta om det var molnmiljö eller vätskemiljö. Nu är alla medvetna om skillnaden (se artikel här intill) och 75 procent kan sin personliga skyddsutrustning även om det fortfarande händer att någon kommer med gamla skyddsmasken.

– Varje pluton bör ha personal som kan vara C-varnare och indikeringspatrull. Därför måste de öva med den utrustning som finns och som kommer att tilldelas. Varför inte lagra en av plutonens väskor för skarpa lägen och lämna ut en i fredstid för övning, föreslår Bengt Malmsten.

Alla inser riskerna

I Redvägs hvkompani, Älvsborgsgruppen noterar chefen Marcus Fjällgren ett väldigt sug efter kunskaper.

– Efter uppståndelsen kring mjältbrandsbreven inser alla riskerna. Får vi CAM (se faktaruta) och indikeringsutrustning 98 kan vi vara ganska nöjda och särkilt som vi då kan bistå räddningstjänsten på ett bättre sätt än i dag med avspärrning, indikering och sanering.

Marcus Fjällgren som civilt är läkemedelskemist känner störst oro för bristande beredskap för kombinationsskador av C-stridsmedel och skottskador. Den skadade måste saneras innan han förs iväg. Annars slår man ut även sjukvårdspersonalen och de transportmedel som används.

En annan viktig fråga är enligt Marcus Fjällgren också NBC-skyddet i samband med förplägnads- och vattentjänsten.

– Koklottorna måste kunna skyddsreglementet. Jag brukar trycka på om det i totalförsvarsutbildningen och grundkursen. ■

Om C-vätskeskyddet är påtaget före ett angrepp duger det för en reträtt ur området.

rar för mätning av joniserande strålning.

Den civila nyttan av skyddsmasken är större än man tror. Filter 90 har begränsad förmåga mot industrigaser. Men det går att skruva på civila filter och det händer att hemvärnet har avtal med räddningstjänsten om filter för gaser i närområdet.

Hemvärnets NBC-skydd ska förbättras i flera steg. Det personliga skyddet ses över redan i år och NBC-befäl rekryteras till bataljonsstaberna. I nästa steg ska man titta på vilka förband som kan behöva extra skyddsutrustning och slutligen ska man se om det går att samla utbildningen för NBC-befälen.

Det kan bli frågan om en specialkurs på Totalförsvarets skyddscentrum och att mer än hittills utnyttja försvarsmaktens NBC-anläggningar.

En ny förbandsmålsättning gick ut på remiss i mars. Den innebär skärpningar på flera sätt. En hemvärnsbataljon föreslås kunna automatiskt indikera C-stridsmedel och larma för drivande gasmoln. Vidare ska bataljonen kunna genomföra fullständig personsanering och med tillförsel av extra (civila) resurser även kunna sanera materiel och fordon.

Även kraven på fälthygien ökar. Dricksvatten ska kunna filtreras och kloreras.

– Uppgiftsanknutet skydd kan behövas för vissa plutoner som har uppgifter nära till exempel raffinaderier och kemiska fabriker. De kan vara frågan om civila filter till skyddsmaskerna eller utrustning för brandbekämpning, säger överstelöjtnant Lennart Ekstrand som är chef på rikshemvärnsavdelningens utvecklingssektion.

Smittkoppor kan bli terrorvapen

Massförstörelsevapen i händerna på terrorister är en mardröm som avlöst skräcken för ett globalt kärnvapenkrig.

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

Den blå övningsautoinjektorn känns inte, för till skillnad från den skarpa saknar den nål och ampull.

En kärnvapenfri värld är en chimär. Även om alla avtal uppfylldes till punkt och pricka skulle arsenalerna fortfarande räcka för att iscensätta domedagen flera gånger om. USAs vägran att ratificera provstoppsavtalet och planer på att utveckla minikärnvapen kan till och med leda till en ny kapprustning. Icke-spridningen har misslyckats. Kärnvapenklubben får sakta men säkert nya medlemmar – senast Indien, Pakistan och kanske Nordkorea. Ett regelrätt krig mellan stater med kärnvapen inblandade ter sig inte längre helt orealistiskt.

Ändå är det risken för att terrorister kommer över massförstörelsevapen som diskuteras mest. Sprängning av ”smutsiga bomber”, alltså när man vräker omkring radioaktivt material med hjälp av vanliga sprängämnen utpekas som ett nytt hot. De smutsiga bomberna är militärt sett inte mycket att ha, men skulle kunna orsaka masspsykos. I forna Sovjet finns råvara till 100 000 sådana bomber, enligt Dr Bernhard Lown, en av grundarna av Internationella läkare för förebyggande av kärnvapenkrig. Arbetslösa vapenforskare eller officerare som inte fått ut sina löner på månader har nämnts som en riskfaktor för spridningen.

Sarinkuvert

Olustigt är vidare att Ryssland inte uppfyllt sitt löfte att förstöra sina 40 000 ton kemiska vapen, tillräckligt för att döda alla människor på jorden 20 gånger. För att få fart på destruktionen har USA åtagit sig att stå för kostnaderna. Ett relativt illa bevakat lager i sibiriska Sjtjutjye rapporteras av ordföranden i amerikanska senatens utrikesutskott Richard Lugar innehålla sarinfyllda kapslar som är så små att flera kan smugglas ut i ett enda kuvert. De skulle med andra ord vara livfarliga i händerna på paramilitära grupper.

Men för att kunna slå ut större volymer trupper eller civilbefolkning med C-vapen krävs resurser för utspridning som bara stater kan organisera. Minst lika svårt är det att nå fiendens territorium med kärnladdningar och det är inte heller så enkelt att dölja sina avsikter. Biologiska angrepp är däremot som gjorda för vad som i svensk försvarsplanering brukar kallas alternativ krigföring. Framförallt gäller det nu oron för smittkoppsvirus, som i händerna på fundamentalistiska grupper skulle kunna utvecklas till en global mardröm, varnar f d chefen för Försvarets forskningsanstalt, professor Bo Rybeck. Utspridningen är skäligen enkel – en frivillig, levande bomb hinner överföra smittämnet till mängder av medmänniskor innan han eller hon får några synliga symtom själv.

Snabbvaccination

Smittkopparna utrotades omkring 1980, dock behölls i ett sovjetiskt och ett amerikanskt laboratorium stammar av levande virus, som kan ha letat sig vidare till skrupelfria diktatorer eller fanatiska organisationer. USA räknar i varje fall med denna möjlighet och har planer för att snabbt vaccinera hela befolkningen. Alliansen USA och England har köpt upp allt vaccin som finns på marknaden, skrämda av tanken på en biologisk motattack från Irak eller al-Qaida.

Till de förbjudna biologiska vapnen räknas även de genetiska, som intresserat vetenskapsmän världen över sedan Vietnamkriget. Den fredliga forskningen om det så kallade mänskliga genomet, arvsmassan, kan teoretiskt missbrukas för krigiska syften. Ett vapen som riktas mot arvsanlagen vore en välkommen present för en despot med etnisk rensning på programmet. Grunden, en karta över människans kromosomer är lagd, men vägen till ett fungerande vapen är lång. ■

Södertörn har civil beredskap

● Andra skärgårdshemvärnsbataljonen i Södertörnsgruppen lade nyligen sista handen vid en beredskapsorder för civil samverkan som täcker det mesta: skogsbrand, storbrand i bebyggelse eller industri, eftersök till lands och i skärgården, snöväder, stormar och skyfall, oljeutsläpp, kemiska utsläpp, flyktingar, sjöräddning och elavbrott.

– På samma sätt som vi har order för krigsfall bör vi ha ett orderverk för fredstida kriser där den civila myndigheten behöver ta hemvärnet i anspråk, förklarar Lars-Olof Alm, en av kompanicheferna och pappa till ordern.

Bataljonen har inventerat risker inom kommunen och bedömt vilka som är sannolika för insats från hemvärnet när samhällets resurser inte räcker till.

– För varje sådant scenario har vi sedan specificerat vad vi kan ställa upp med i form av personal, typ av arbetsinsats, materiel, transporter, sjukvård och förplägnad. Hela insatspaketet stöds av en handfull lagar och förordningar som förtecknas i ordern.

Arbetet bedrivs tillsammans med kommunledningen, beredskapshandläggare, räddningstjänst och närpolis.

Den första officiella utgåvan av ordern finns nu hos kommunen, polisen, vakthavande befäl i mellersta militärdistriktet och hos Stockholmsavdelningens stab.

Bataljonen kommer nu att gå vidare med övriga kommuner inom bataljonens område.

Den 19 februari genomfördes en beredskapsdag som byggde på ett scenario framtaget av länsstyrelsen och Krisberedskapsmyndigheten.

Ett tankfartyg och ett kemikalielastat containerfartyg som kolliderat i Torsbyfjärden söder om Oxdjupet började brinna. Söder om olyckan breder delar av Värmdö ut sig och där finns Gustavsberg som är kommuncentrum.Hemvärnet fick i uppgift att ledda av polisen spärra av så att inga gav sig in i riskområdet och hjälpte till att evakuera folk i vindriktningen.

ULF IVARSSON

Flitiga meniga fick påökt

Utredningen gav efter för trycket. Meniga får ha kvar dagersättningen – om ÖB ger klartecken.

● Fem i tolv bestämde sig utredningen ”hemvärnet efter 2004” för att låta de meniga ha kvar sin dagersättning, som slopas i övrigt. Det betyder att en hvsoldat som bara gjort sex timmars utbildningstid ändå får 66 kronor och en som övar mycket utöver kontraktet kan kvittera ut 400 kronor plus ett i princip obegränsat antal extra dagersättningar.

Detta efter tydliga propåer från rikshemvärnsrådet, militärdistriktsgrupperna och andra remissinstanser. Protesterna gällde att den menige som gör mer än 20 timmar i dag skulle få sämre utdelning om utredningens ursprungliga idé om ett tak på 400 kronor skulle ha genomförts.

Den flitige belönas alltså och den som gör färre än sina stipulerade timmar får ändå något, mot hittills ingenting.

Justeringen bedöms kosta elva miljoner kronor, men ryms inom ramen eftersom antalet krigsförband minskat jämfört med utredningens utgångsläge.

Att tjänstgöra i en hemvärnspluton med extra uppgifter eller insatspluton syns direkt i lönekuvertet. Här blir utbildningspremien 600 respektive 1 300 kronor, summorna baseras på den längre utbildningstiden.

Orättvisa upphör

Men framförallt blir det en rejäl dusör till cheferna om man räknar ihop deras befattningspenning och utbildningspremie.
I topp ligger bataljonschefen med 28 200 kronor skattefritt. Hans ställföreträdare och kvartermästare får 19 200 kronor, chefstrojkorna i kompanierna nästan lika mycket, 17 200 kronor.

BEFATTNING	TOTAL ERSÄTTNING*
Bataljonschef	28 200
Bataljonskvartermästare	19 200
Sjukvårdsbefäl, batstab	3 800
Chef kokgrupp	2 800
Chef insatspluton	11 700
Chef hvpluton	5 800
Hvman insatspluton	1 300
Hundförare insatspluton	1 300
Hundförare hvpluton+**	600
Hundförare hvpluton	400
Stf chef hvgrupp insats	1 700
Stf chef hvgrupp hvpluton+	1 000
Stf chef hvgrupp	800
Ra-telefonist hvinsatskompani	1 300
Ra-telefonist ledningspluton	400

* *utbildningspremie och befattningspenning*
** *30 timmars utbildning*

Högsta lönen. Löneligan för hemvärnet toppas som sig bör av bataljonscheferna. Här några exempel på ersättningsnivåer.

Reservarnas särställning försvinner. De ersätts på samma sätt som övrigt befäl. En gammal orättvisa upphör därmed.

Ungdomsledare får vänta

Det fina med det nya systemet är att det rättar till sig självt automatiskt, eftersom utbildningspremien beräknas på de värnpliktigas dagpenning, som skrivs upp med jämna mellanrum.

Ställföreträdande gruppchefer i vanliga hvplutoner får ingen befattningspenning och inte heller tjänstegrensansvariga som inte är befäl. Andra som får vänta är ungdomsledare och instruktörer. Major Bengt Ring, Blekingegruppen är besviken över att ungdomsledarna kammat noll.

– En bra ungdomsverksamhet är överlevnad för hemvärnet.

– Det går inte att lösa den här frågan isolerat för hemvärnet, vi kommer att behöva ta ett samlat grepp för hela försvarsmakten, svarar överstelöjtnant Lars-Erik Hassel på rikshemvärnsavdelningen.

Det gamla systemet har lappats och lagats i tiotals år. Befattningspengen har inte ändrats på mycket länge och utbildningspremien har legat still sedan 1984.

– För hemvärnets chefsförsörjning var detta nödvändigt. Äntligen får lojala och ambitiösa chefer lite valuta för sin möda. Ska vi kunna höja förmågan och leva upp till kraven på kvalitet måste vi uppmuntra och ge belöningar, säger Lars Erik Hassel.

ULF IVARSSON

Motionera med förnuft

● Motioner som redan är besvarade i utredningen hemvärnet efter 2004 vill inte rikshemvärnsrådet ha eftersom rådet haft synpunkter under arbetets gång.

Problem som kan lösas på lägre nivå finns inte heller anledning att ta upp tid med. Motioner ska vara välskrivna, så att de inte kan feltolkas.

Senast den 1 juli ska motionerna lämnas.

De klara direktiv som går ut till MD-organisationen i år beror på den stora mängd motioner till 2001 års rikshemvärnsting, 104 stycken mot normalt 40–50.

Anders ifrågasätter gubbväldet

Medelåldern i hemvärnet sjunker snabbt och 14 procent är kvinnor men ombuden till rikshemvärnstinget är nästan alla äldre män, tillika chefer på högsta nivå.

● Statistiken säger att 63 procent av hemvärnets personal är meniga, ändå har så vitt bekant ingen menig någonsin deltagit i tinget. På samma sätt är det med avtalspersonalen. De utgör 22 procent, men återfinns aldrig som ombud på hemvärnets ”riksdag”, enligt en genomgång som rådets sekreterare Christer Wulff har gjort.

Det här vill rikshemvärnschefen ändra på.

För få ungdomar

– Representativiteten bör ses över. Det är viktigt att alla nivåer och åldersgrupper finns representerade för att vår dialog ska bli så bra som möjligt, skriver Anders Lindström i ett brev till militärdistrikts- och MD-gruppcheferna.

Han konstaterar att det är alltför få yngre aktiva hemvärnssoldater som syns i medinflytandeverksamheten. I brevet till distrikten begär därför Anders Lindström svar på om de tycker att kvotering vore bra för att få en mer rättvis representation.

En arbetsgrupp inom rikshemvärnsrådet, ledd av Birger Eriksson, är avvisande till kvotering. Enda undantaget är att rådet bör ha representanter från alla delar av landet.

– Däremot bör ålder, kön, etniskt ursprung, befattning, grad, utbildnings och civil verksamhet inte vara något hinder för att nominera i övrigt lämpliga och kompetenta kandidater, säger Birger Eriksson.

Ett grundmurat personligt engagemang i hemvärnet och för uppdraget ska räcka, anser arbetsgruppen, som också påpekar att förmågan och modet att framföra även krav och åsikter som kan vara ovälkomna är meriterande.

– Sammansättningen av medinflytandeorgan ska inte detaljstyras via författningar eller beslut av rikshemvärnsrådet eller tinget. Valberedningarnas handlingsfrihet är en hörnsten för en fungerande demokrati och bör befästas snarare än begränsas.

Ett par steg i riktning mot ökat inflytande har tagits på senare tid:

● Det har blivit lättare att få insyn i rikshemvärnsrådets verksamhet genom att protokollen numera finns på hemvärnets hemsida där det är lätt att få tag i dem.

● Bataljonsstaberna, som sväller ut med stödförband och insatsplutoner, har från och med i år samma status som hemvärnskompani i den demokratiska processen. Detta som svar på motioner till 2001 års ting.

ULF IVARSSON

Kvinnlig försvarsvilja! Denna duo fotograferades vid en Försvarsupplysningskurs (FBU) på Ånns Kursgård. Ingrid Eliasson (född 1928), Järfälla och Caroline Johansson (född 1978), Karlstad – åldersskillnaden är alltså prick 50 år!

TEXT & FOTO: HANSEMAN CALÅS

”Vi är mer än någonsin beroende av hemvärnsförbanden. Hemvärnet är den skarpa insatsenhet som, utan att politiska beslut om mobilisering behöver tas, står till omedelbart förfogande. Hemvärnets insatsplutoner kan snabbt sättas in för att höja skyddsnivån runt de objekt vi prioriterar högst.

De utgör samtidigt mina ögon och öron över ytan vilka genom sin rapportering ger mig vital underrättelseinformation. Ni som utbildas till mc-ordonnanser för hvförbanden av FMCK är en viktig del av detta system.”

CHEFEN FÖR OPERATIVA INSATSLEDNINGEN, GENLT JAN JONSSON TILL MC-ORDONNANSKURS I ÄLVDALEN 25/2 2003

● Den sjukvårdsmateriel som hör till sjukvårdsgruppen är kompletterad, så att sjukvårdarna kan arbeta på tre platser samtidigt.

Nycklar kan samlas in

● Vapen eller nycklar till patronlägeslås ska med kort varsel kunna samlas in om den kriminella hotbilden ökar. Ansvaret läggs på militärdistrikten. Dessa ska även utbilda hvpersonalen om säkerheten, hotbilden och regelverket. Allt detta är en följd av vapenutredningen, vars förslag nu beslutats av högkvarteret. En annan konsekvens är att hemvärnet måste strama upp personbedömningarna. Det frågeformulär som kompanichefen utgår från när han intervjuar nya sökande till förbandet omarbetas. Kontakter har även tagits från hemvärnet centralt med kommunförbundet för att få kommunerna att inse att det är viktigt med substans i information om missbruk och sociala problem.

Namnbyte aktualiseras

● Namnfrågan för hemvärnet kommer upp igen. Det är rikshemvärnschefen som frågar tinget om vi ska byta namn. Frågan var uppe till tinget 1999, men röstades då ner. Som skäl anger Anders Lindström att omvärldens bild av hemvärnet fortfarande är mossig trots att verksamheten är i stark förändring och hemvärnet inte längre har någon tydlig uppgift i den egna, nära hemorten. Han antar att det skulle bli lättare att rekrytera unga. Något eget namnförslag har inte Anders Lindström utan ber om idéer, men efter uttalanden i pressen om nytt namn har han fått arga brev om alternativet ”Nationalgardet”.

Skulle tinget vilja döpa om hemvärnet kan namnbytet ske i försvarsbeslutet 2004.

Anders Lindström vill också veta vad rörelsen tycker om att ändra uttrycket hemvärnsman till hemvärnssoldat. Den senare termen täcker in både hemvärnsmän och avtalspersonal.

● **Fristående kompanier** anses av rikshemvärnavdelningen vara mindre lämpliga, eftersom de inte har tillgång till befäl i olika tjänstegrenar som i bataljonsstaberna.

Dykavveckling skjuts upp

Förslaget att lägga ner hemvärnets dykgrupper skapade dramatik.

● Strax före jul bestämde högkvarteret att ta bort hemvärnsdykarna med bara tre veckors förvarning. Efter att ha lyssnat på invändningar har södra militärdistriktet gått med på att skjuta upp verkställigheten till efter rikshemvärnschefens inspektion i april. Det betyder att Blekinge skärgårdshvbataljon får ett andrum.

Bataljonens ledning anser att detta är en efterfrågad förmåga hos hemvärnet.

Håller koll

– Vi måste ha dykare för att hålla koll på många hundra sensorer av olika slag på bottnarna. Här finns hydrofoner, minor, magnetiska spaningssensorer och omfattande kabelsystem. Dessutom höj- och sänkbara nät i alla inlopp, allt betjänat av bataljonen. Kajer, krigsförtöjningsplatser och ankringsplatser måste säkras.

– Det är alltså inte för skojs skull vi har dykgrupper utan det är en stridsuppgift att skydda bataljonens system, marinbasen och baserande fartyg, säger Rolf Lindén, bataljonschef.

Om basbataljonen i Karlskrona skulle läggas ned gör den nya

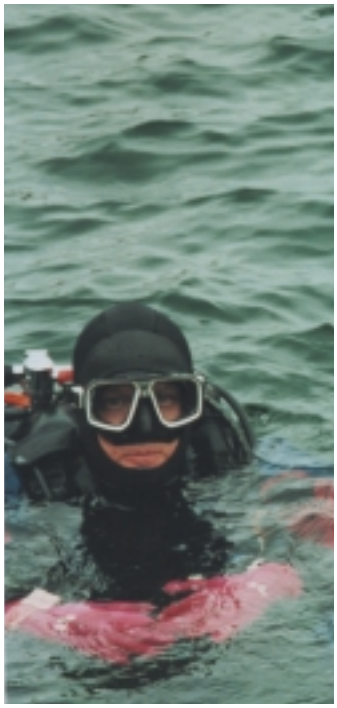

Andrum. Dykningen i hemvärnet får en kort frist.

hotbilden att hemvärnet behövs ännu mer som komplement till marinens resurser, eftersom basering av fartyg i området ändå kommer att fortsätta, hävdar Rolf Lindén.

Under den senaste ”partnerskap för fred”-övningen befann sig fartyg från åtta nationer i området.

Bataljonen har två dykgrupper och fyra instruktörer, varav två jobbar på marinens dykskola.

Marinen utrustning är inte i bästa skick, istället utnyttjas arméns dykmateriel.

– Det är naturligt eftersom vi är ett arméförband, säger Rolf Lindén.

Enbart ytsim

Dykare finns även i Östgöta marina hvbataljon. Det rör sig om sportdykare med civil utrustning och privata certifikat. De sysslar tills vidare enbart med ytsim och kontroller av algbeväxning på skroven. Modernare militär materiel för två dykgrupper är beställd av militärdistriktsgruppen, säger bataljonschef Göran Bjursten.

– Vi vill ha kvar dykarna för att hålla kunskaperna levande och motivationen uppe medan vi väntar på nytt regelverk.

Det kan tilläggas att norska försvaret nyligen bestämt att börja utbilda dykgrupper i sitt hemvärn för kontroll av fartyg under vattenlinjen.

Text & foto: Ulf Ivarsson

Avgiftsdebatt öppnar nya perspektiv

● Avtalspersonalen måste betala medlemsavgift i sin moderorganisation för att få vara med i hemvärnet. Detta förhållande ifrågasattes i en motion till tinget 2001 och ansågs vara kollektivanslutning. Motionärerna tycker inte att man ska behöva betala för att få vara med i hemvärnet. Efter en analys som gjorts av Rune Westergren har rikshemvärnsrådet kommit fram till att rikshemvärnstinget inte kan lägga sig i saken.

Yvonne Hansen, vice ordförande i Lottorna säger att det inte alls är någon form av kollektivanslutning:

– Nej, varje medlem skriver ett personligt avtal med Försvarsmakten och vi kommer inte att ändra våra stadgar utan alla ska betala sin medlemsavgift.

Nya möjligheter

I dag tecknar Försvarsmakten bara avtal med den som är medlem i en frivilligorganisation. Men den principen kan ändras, menar Rune Westergren.

– Ett alternativ är att beskriva en viss kompetens eller utbildning för att få skriva avtal. Utbildningen till befattningen kan ske på olika sätt – via frivilligorganisationer som i dag, via hemvärnet eller någon annan.

I denna modell skulle bemanningsansvaret helt överföras till förbandschefen, som då måste få resurser för att lösa uppgiften.

– Frivilligorganisationerna ska givetvis finnas kvar och jobba som nu, men möjligheter till andra former av rekrytering öppnar sig, säger Rune Westergren.

Ett problem i hans eget förband som skulle kunna lösas är en manlig mc-ordonnans som är kock i det civila och jobbar i en kokgrupp fast han inte får vara med i lottorna och därmed inte kan skriva rätt avtal.

Motionären till tinget 2001 insåg kanske inte att han öppnade en dammlucka som i förlängningen kan leda till ett helt nytt system för kompetensförsörjningen i hemvärnet.

– Varför inte skriva projektavtal med specialister från det civila, dessa finns inte alltid i avtalsorganisationerna, säger Charlie Skoghäll, rådsledamot från Karlstad.

Avgifterna har vållat het debatt tidigare:

– Rikshemvärnstinget 1991 avbröts för särskilda överläggningar om detta, minns Anders Henriksson, rådsledamot från Arjeplog.

Hela frågan är bordlagd och kommer att tas upp på ett möte med avtalsorganisationerna i höst.

Ulf Ivarsson

Farligt fett i den blå burken

Alla ska ha skyddshandskar när de använder vapenfett.

● Vapenfett 101 i den välkända blå burken kan innehålla ämnen som är cancerframkallande vid långvarig eller ofta upprepad kontakt. Försvarsmakten har begärt en utredning om riskerna. I väntan på denna har högkvarteret bestämt att skyddshandskar alltid ska användas, inte bara vid långvarig och upprepad exponering som det står på varuinformationsbladet.

Gäller alla

Beslutet gäller all personal och även under fältförhållanden.

Senast till den 30 juni 2003 har högkvarteret också begärt in förslag från FM Log på en produkt som kan ersätta vapenfettet.

– Eftersom farligheten inte är klarlagd och i väntan på FM Logs utredning och åtgärder har vi bestämt oss för att följa försiktighetsprincipen, säger Eric Danell på generalläkarens tillsynsavdelning.

Otrevlig blandning. Hälsorisker vid användning av Vapenfett 101 utreds.

Bra alternativ. Vapenolja är effektivare som rengöringsmedel.

Den direkta orsaken till beslutet är en inspektion som nämnden för personalvård för totalförsvarsvärnpliktiga gjorde på I 19. Där fick man höra att rykten om att vapenfett 101 skulle ge cancer är i omlopp.

Tillgängliga dokument tydde på att produkten är lågraffinerad och därför innehåller giftiga ämnen som kan ge cancer. Men slutsatsen är osäker, då man fortfarande inte vet om fettet är hög- eller lågraffinerat. Leverantören, Åkers Styckebruk, visade upp ett intyg om att produkten inte ger cancer, men kunde inte presentera någon analys som stöder påståendet.

Överhuvudtaget är vapenfett en otrevlig produkt – det innehåller även substanser som kan ge eksem och problem med luftvägarna.

Vapenfett är inte ens något bra rengöringsmedel utan mer lämpligt för att skydda en redan ren yta.

– Vi började införa syntetiska oljor som alternativ till vapenfett i mitten av 1990-talet och de tränger så sakteliga igenom. Moderna vapenoljor (sprayer) är både mindre hälsovådliga och effektivare. Men även i dessa fall bör man ha handskar vid långvarig exponering, säger Jan Lindgren på FMV.

Ett bra alternativ är rengöringsolja (M-nummer 0722-102006).

– Den är mycket bra för vapenvård, smutsen löses lättare och oljan kan även användas för att smörja materiel i bruk, säger chefen för Norrbottens gränsjägargrupp Stig-Olof Skott.

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

● En fyllig övningsbank för mc-ordonnanser, flyggrupper, sjukvårdare, stabs- och koklotttor, hundekipage och bilförare togs fram av frivilligorganisationerna i Örebro län redan 2000 och det mesta bör vara användbart fortfarande.

● Danska socialdemokrater vill inte lägga ned hemvärnet, som påståtts i dansk press, men däremot anpassa organisationen till en förändrad säkerhetspolitik.

Ingen genväg till hemvärnet

Det blir ingen ungdomslinje in i hemvärnet och inte heller någon väg för vuxna som inte gjort lumpen.

● Även i fortsättningen ska bara grundutbildade värvas till hemvärnet (avtalspersonal och driftvärn undantaget). Det står klart i slutspurten av utredningen om hemvärnet efter 2004, som rapporteras till ÖB den 11 april.

Istället satsar försvaret på tre månaders grundutbildning för placering i hemvärnet, som hittills bedrivits på försök.

Alla som mönstrar får från och med i år information om tremånadersutbildningen. Den som uppfyller vissa minimikrav, men inte tas ut till längre tjänstgöring kan om han eller hon så vill skrivas in direkt. Andra med bättre testvärden som tas ut till hårdare tjänst kan pricka för hemvärnet i andra hand.

Fyra gånger om året hämtas värnpliktiga ur denna pott till förbanden och de som blir över kallas då in till tremånadersutbildningen.

– I år hoppas vi på 300 värnpliktiga istället för som hittills omkring 100. Kvaliten på soldaterna ökar i jämförelse med tidigare, säger major Mats Stedt på rikshemvärnsavdelningen.

I den nya utbildningsreserven är omsättningen snabb och all personal uppfyller kraven för lång grundutbildning.

Bortvald modell

Kvaliten på utbildningen höjs även då man tar in hemvärnsbefäl i slutskedet och låter de värnpliktiga vara med i övningar med ordinarie hvförband – totalt ägnas 217 timmar åt denna anpassning.

Erfarenheterna säger att över 80 procent av dem som gått den kortare utbildningen skriver kontrakt med hemvärnet och att efter ett år är nästan 100 procent kvar.

Modellen att fortbilda hemvärnsungdomar som inte godkänts i mönstringen valdes bort därför att alltför få fullföljer den grundläggande ungdomsutbildningen.

Att ta in män och kvinnor som aldrig haft uniform på sig och ge dem frivillig hemvärnsutbildning föll på kostnaderna. De är mer än dubbelt så dyrt som tremånadersutbildning på grund av höga ersättningar.

ULF IVARSSON

Säkert på tråd

● En ny utgåva finns nu av boken ”Trådsamband vid fasta bevakningsobjekt Hv”. Titeln är ändrad till ”Trådsamband vid skyddsobjekt inom hemvärnet”. Den nya boken är en omarbetning med hänsyn till nya reglementen och förändringar i hemvärnets organisation.

Boken är också kompletterad med detaljer som efterfrågats när den använts vid utbildning av blivande plutonchefer i ämnet ”samband på objekten”. Boken passar i benfickan och kan alltså följa med chefen ut på objekten. Boken ger de viktigaste kunskaperna för att skapa ett säkert och uthålligt samband vid de plutoner som bevakar objekt, eller är närskydd vid hemvärnets staber. Riskerna med avslöjande radiosignalering påtalas.

Boken är lättläst och har bilder som kompletterar texten. Den är lämplig vid utbildning för pluton- och gruppchefer inom hemvärnet. Författare är Jan Andersson, FRO Eskilstuna – nu med FRO Södermanland som utgivare.

Vidare upplysningar kan fås av Jan Andersson, 016-35 22 40, eller via e-post *telejanne@hotmail.com*

● Enligt Rädda Barnens internationella hemsida har vi inga barnsoldater i Sverige.

Stockholm fyller på med hundekipage

Stockholm prövar nya grepp för att få fram fler och bättre hundekipage.

● Det behövs flera bevakningshundar till hemvärnet och Livgardesgruppen är inget undantag. Men det är kanske inte så många, likt Stockholm som satsar på att bygga upp ett långsiktigt och lokalt samarbete med kvalitetstänkande redan ute hos utbildande SBK-klubbar.

Livgardesgruppen behöver fler nya ekipage och hundtjänstpersonal, framför allt ekipage som fortsätter inom hemvärnet sedan certifieringen är avklarad. Hundekipage med en högre kvalitetsnivå än vad som levererats den senaste tiden krävs.

Stort behov. Hundekipage av hög kvalitet rekryteras till hemvärnet.
FOTO: ULF IVARSSON

Ständig påfyllning

Ett möte med samtliga inom Stockholmsdistriktet som utbildar och ansvarar för hundekipage inom hemvärnet har hållits och följs troligen av fler. Faller detta väl ut kan det kanske till och med bli en rekryteringsturné i miniformat ute på klubbarna.

– Det försvinner ju hundförare varje år från hemvärnet av olika anledningar och vi måste ständigt fylla på och se till att vi har ett nettoöverskott, säger Therése Bernquist som är med och driver samarbetet.

Intresset varierar inom distriktet och utfallet visar hur aktiva och bra klubbarna är på att informera om frivillig- och tjänstehundsverksamheten.

Vid ett informationsmöte hösten 2001 på Värmdö kom det över 50 personer som ville utbilda sig och sin hund till bevakningsekipage. Av dessa 50 personer kom 28 ekipage till prov och disponibilitetskontroll, slutresultatet 2002 blev mycket bra med 16 certifierade ekipage i Värmdö Brukshundsklubbs regi till hemvärnet och flygvapnet.

BO ERIKSSON

Anpassningen går oväntat snabbt

Hemvärnet kryper in i sin mindre kostym fortare än väntat. De flesta MD-grupper tar klivet in i nya organisationen redan i år.

● Att gå från ett myller av olika förbandstyper till en enda och slå ihop folktomma hemvärnsområden till fullbemannade kompanier gick snabbare än man räknat med. Flaskhalsen var pliktverket, men där har de ansvariga nu sagt att det är möjligt att koda in nya befattningar och ersättningar före tidtabellen.

Det betyder att hemvärnet till stora delar anpassar sig till strukturen i utredningen ”Hemvärnet efter 2004” redan i år.

Den första ersättningen enligt de högre nivåerna kommer att kunna betalas ut den 1 juli 2004 istället för 2005.

Bara på ett par år har 20 bataljoner och 100 kompanier försvunnit. I dag är vi nere på 136 bataljoner och 498 kompanier. Och processen är inte avslutad.

– Det sjunker säkert lite till även om vi nog har den största minskningen bakom oss, säger major Mats Stedt på rikshemvärnsavdelningen.

Av det gamla hemvärnet har blivit ett insatshemvärn med uppfyllda förband. Om så krävs kan hemvärnet lätt växla upp genom att lägga till ett par plutoner per kompani. Den personliga materielen som behövs för detta lagras.

Tiden då ett hemvärnsförband kunde se ut på många olika sätt är förbi. Med så kallade typförband blir det lättare att öva i rationella enheter och att hantera och införa ny materiel.

Det är bara Stockholm som avviker. Där är bataljonsstaberna sektionsindelade och har många flera specialister än annars.

ULF IVARSSON

Starkt stöd för hemvärnet i Norge

Men i väntan på patronlägeslås får ak-skyttarna lämna in tändstiften.

● Stortinget beslutade 2002 att hemvärnet ska spela en väsentlig roll i territorialförsvaret. Gamla uppgifter tonas ned och nya tillkommer – hemvärnet ska bidra till att förebygga och bekämpa sabotage, terrorism och andra alternativa metoder för krigföring.

Precis som i Sverige blir hemvärnet mer rörligt. I Norge bildas många fler så kallade jägaravdelningar och nya förstärkningsförband och larmstyrkor sätts upp. Även det marina hemvärnet utvecklas med fler och vassare övervakningsuppgifter.

Förstärkningstropparna ser ut som vanliga plutoner men har tillgång till förhandrekvirerade fordon.

– De är viktiga för flexibiliteten i en tid då hotet är svårt att beskriva. De ger den operativa chefen större handlingsfrihet än tidigare, säger kapten Guttorm Bentdal vid hemvärnsskolan i Dombås.

Tropparnas huvuduppgift är att tillfälligt säkra objekt som inte har planlagd bevakning, avlösa och förstärka andra hemvärnsförband. De opererar självständigt.

Norska hemvärnet har starkt politiskt stöd. Soldaterna utbildas med plikt och från och med i år i en särskild hemvärnslinje.

Övar mer i förband

Norska hemvärnet bygger av tradition på plikt och nu prövas för första gången specialanpassad sex månaders ”rekrytskola” i egen regi. Det gör att hemvärnsplutonerna kan lägga mer krut på förbandsutbildning och att öva att lösa skarpa uppgifter i fortsättningen.

Mot bakgrund av att tio människor dödades med hemvärnsvapen 2002 beslöt stortinget i december att patronlägeslås ska anskaffas. Men det kommer att ta 2–3 år att utrusta alla 70 000 vapen med lås och i väntan på dessa lämnar hemvärnsmännen in tändstiften på sina automatkarbiner.

Jämfört med svenska förhållanden är detta inte mycket att bråka om men åtgärden har lett till livliga protester.

Forsvarssjefen (Norges ÖB) får sina fiskar varma. ”Jag frestas svara att han inte är ett dugg bättre än de tre sista forsvarssjeferna vi haft som gått politikernas ärende att rasera försvaret till noll”, skriver en styrelseledamot i norska reservofficersförbundet (Heimevernsbladet 1–2/03).

Trots allt finns ett starkt politiskt stöd för hemvärnet i Norge. Stortinget har uttalat att hemvärnet ska finnas kvar som en landsomfattande, decentraliserad och tydlig del av försvaret. Volymen ska vara 83 000 man.

ULF IVARSSON

Hvkompanier slogs mot pansar

● I arméns slutövning Våreld deltog flera hemvärnsförband. I Tidaholm slogs personal från I19 och P4 mot hemvärnets vassaste förband: ett insatskompani från Bohus-Dalgruppen. Det består av 250 personer som skrivit kontrakt om att öva minst 60 timmar om året, vilket motsvarar ungefär en och en halv arbetsvecka. Medelåldern ligger under 30 år. Kompaniet leds av yrkesofficerare.

Uppgiften i övningen var att under sex timmar försvara bebyggelsen mot en pansarbataljon.

Även vid Skillingaryd deltog två insatskompanier ur Smålandsgruppen i övningen. Där bevakade de haubitskompaniets uppställningsområde. De båda kompanierna övades också i strid mot varandra.

Dessutom deltog hemvärnet med bevakning av tågtransporter.

DANIEL SKOGLUND

Annons
UtvecklingsCentrum 1/4-sida
4-Färg 185 x 63

Kampanj mot het målgrupp

Den nedåtgående trenden ska vändas. Hemvärnet uppvaktar 55 000 soldater som inte längre behövs i fältförbanden.

● Nya pliktlagen gör att 55 000 soldater lämnar sina krigsförband i år och därefter 8 000 årligen. Dessa är en het målgrupp för hemvärnet. Riktlinjerna för en värvningskampanj dras i dagarna upp på rikshemvärnsavdelningen. Målet är att tio procent ska skriva på för hemvärnet. Det här är inget centralt styrt jippo utan tanken är att engagera alla ner till bataljonsnivå.

Mottagarna bearbetas vid flera tillfällen och slutligen i samband med tackbrevet från ÖB våren 2004.

När informationen når militärdistriktsgrupperna i maj–juni är den förädlad på så sätt att det finns uppgifter om namn, uttagning, kompetens, befattning, tjänstegren och eventuell FN-tjänst.

Upplägget är sedan att frivilligorganisationerna tar sig an sitt folk – kockar, sjukvårdare, mc-ordonnanser, signalister. Från bataljonerna utgår kallelser till informationsmöten både till skyttesoldater och specialister, som på så sätt får flera påstötningar på kort tid.

Kampanjen stöttas med centralt informationsmateriel som kan kompletteras lokalt. På högsta nivå har kontakter med politiker redan börjat tas. Från och med 2004 ska personalbefäl med rekrytering som en huvuduppgift finnas i bataljonsstaberna. Det blir fler kurser för rekryteringsansvariga. Hittills har omkring 100 personer utbildats vid HvSS.

– Många fler blir berörda och förväntas dra sitt strå till stacken, säger hemvärnets informationschef Sune Ullestad.

Tidigare har rekryteringen varit en ren lokal angelägenhet – riks har servat med infomaterial och kurser. Det nya är nu att man samordnar hela kedjan från central nivå till bataljoner för att få större effekt och kunna föra ut samma budskap.

– Det här är inte enbart en fråga om att få in nya i hemvärnet utan också ett led i våra ansträngningar att ändra på omvärldens bild av hemvärnet, även om det kommer att ta tid att tvätta bort gamla klichéer, förklarar Sune Ullestad.

Målet är att fånga upp minst tio procent och lyckas detta har den nedåtgående trenden för hemvärnet brutits. De flesta av de 55 000 är i 30-årsåldern, har ofta familjebildningen bakom sig och är militärt välutbildade, vilket gör dem till påläggskalvar i hemvärnet. Här finns en provkarta på all slags personal i Försvarsmakten, som kan vitalisera hemvärnet, inte minst utgöra nästa generation chefer.

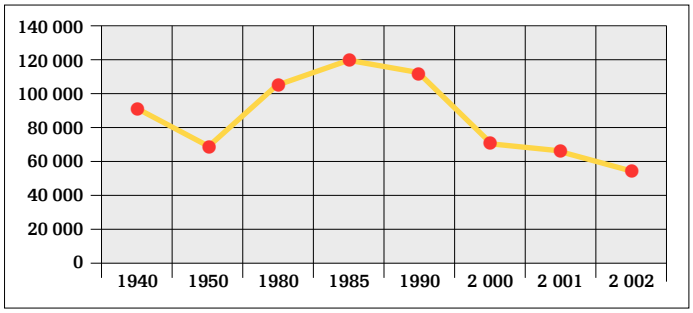

Ubåtsjakt lockade. Hemvärnets personalstyrka följer konjunkturerna i världsläget. Största anslutningen var under ubåtsjakterna på 1980-talet.

Vill se resultat

Extra pengar har tagits fram för att genomföra kampanjen, som startar på något, ännu inte avgjort sätt, i rikstäckande medier.

En arbetsgrupp med Sune Ullestad och en representant från vardera militärdistrikt och två avtalsorganisationer, Lottorna och Frivilliga motorcykelkåren har bildats.

Rikshemvärnschef Anders Lindström vill se resultat:

– Rekryteringen står på två ben. Det ena är personlig påverkan och att folk stannar i kvar därför att de gillar livet i hemvärnet. Det andra är hur vi ändrar attityderna inom Försvarsmakten. Det värsta motståndet finns inom organisationen.

Denna gång är Försvarsmakten dock med på tåget – både pliktverket och rekryteringscentrum är involverade i kampanjen förutom miltärdistriktsorganisationen.

ULF IVARSSON

”Nollorna” lägger av

● Det blev ett fortsatt ras i hemvärnet under 2002, men inte fullt så stort som de preliminära siffrorna. När 3 000 nyrekryterade räknats in blev nettominskningen 6 000. Totalt har hemvärnet nu 58 000 medlemmar. De flesta (88 procent) som lämnade in hade inte gjort en enda timme det senaste året.

Fullgjorda kontrakt

Detta gör att andelen hemvärnssoldater som fullgör sina kontrakt – alltså gör 20 eller 34 timmar (befäl) ökar. Under 2002 var det 41 procent mot 38 procent året innan.

I genomsnitt övade soldaterna 36 timmar jämfört med drygt 30 år 2001. Befälen är som vanligt flitigare. Där är det hälften som gör sina timmar.

Avtalspersonalen ligger kvar på nivån omkring 34 procent.

Av de 90 värnpliktiga som genomförde tre månaders grundutbildning skrev 82 kontrakt med hemvärnet. I år väntas den siffran öka genom att de som placeras i utbildningsreserven kan välja hemvärnsvägen redan vid mönstringen.

Medelåldern i hemvärnet sjunker stadigt. 75 procent av de nya är 18–35 år (72 procent 2001). Avtalspersonalen är äldre när de ansluter sig – 48 procent hör hemma i samma intervall.

ULF IVARSSON

Striden i Blekinge över

● Striden om reservarna i Blekinge skärgårdshvbataljon är slut. Högkvarteret tillåter nu att reservare anställs som extra hemvärnsmän, utan någon särskild ersättning. Reservare som anställs som ordinarie hemvärnsmän får sina 1500 kronor i månaden fram till sista december 2004, då reservarna kommer in i samma system som övrigt hvbefäl och den särskilda ersättningen försvinner.

– Detta beslut kunde ha tagits direkt, precis som vi föreslog. Istället avskedade södra militärdistriktet ett 25-tal extra hemvärnsmän (resoff) ur bataljonen för ett år sedan, utan andra skäl än ekonomiska. Vi ifrågasatte grunderna för uppsägningarna redan då, och med det nya beslutet framstår de som direkt olämpliga, säger bataljonschef Rolf Lindén.

Nu går det alltså att återrekrytera de sparkade reservofficerarna, men intresset torde ha svalnat betydligt efter det som hänt, tror Rolf Lindén.

– Det här är dålig personalpolitik, vi kunde ha haft många fler kvar om saken skötts ordentligt. För bataljonen är det som hänt ingen katastrof, utan mera en förtroendefråga som drabbar vår högre ledning. Vi har ändå kvar tolv reservofficerare, före detta yrkesofficerare.

ULF IVARSSON

Rikshemvärnschefens nya roll i Försvarsmakten

● Rikshemvärnschefen har från och med 2003-01-01 fått rollen att i fred verksamhetsleda de viktigaste delarna av de ***Nationella skyddsstyrkorna*** som är en del av Försvarsmaktens Insatsorganisation.

I Försvarsmaktens verksamhetsordning framgår att Rikshemvärnschefen leder militärdistrikten (MD) och Hemvärnets stridsskola (HvSS).

Militärdistrikten och HvSS lyder under Rikshemvärnschefen i vad avser ***verksamhetsledning i fred***, personaltjänst (arbetsgivaransvar), underhållstjänst/stödverksamhet, anläggningar/fastigheter, värdering med mera av insats- och grundorganisationen samt vissa åtgärder för att höja insatsberedskapen.

Vidare har Rikshemvärnschefen naturligtvis kvar sin roll och ansvar för hemvärnet och dess utveckling. Han är ordförande i Rikshemvärnsrådet och vid Rikshemvärnsting samt företräder hemvärnets personal i gemensamma frågor. Rikshemvärnschefen inspekterar hemvärnet.

I sin egenskap av hemvärnets främste företrädare lyder Rikshemvärnschefen ***direkt under ÖB***.

Vad innebär begreppet *Verksamhetsledning i fred*?

Verksamhetsledning omfattar inriktning, styrning, uppföljning, korrigering samt värdering och rapportering av verksamhetens genomförande och resultat mot uppställda mål och med syftet att uppnå ständiga förbättringar.

Verksamhetsledningens två olika perspektiv kan sägas vara, ***vad*** som ska göras, eller vilken effekt som ska uppnås. Det andra perspektivet är utgångspunkten ***hur*** detta ska ske för att uppfylla kraven på produktivitet och kvalitet i verksamheten.

Styrning av verksamheten mot uppsatta mål sker genom att ställa uppdrag. Uppdragssystemet är Försvarsmaktens metod för att omsätta ***mål- och resultatstyrning***.

Rikshemvärnschefen leder nationella skyddsstyrkorna i fred.

Planering och genomförande av uppdrag utgår från statsmakternas krav på operativa förmågor samt ekonomiska och övriga förutsättningar. Långsiktiga mål för insatsorganisationens förband ska grundas på förbandsmålsättningar och de krav som ställs på krigsduglighet och beredskap.

Uppdrag ges med tydliga krav på resultat för att uppnå eller vidmakthålla de långsiktiga målen. Resultaten ska redovisas och utgöra grund för analys av måluppfyllnad. Analysen ska utgöra en av flera grunder för kommande års resurstilldelning.

Processen startar med att ÖB ger övergripande ledning och styrning genom uppdrag till chefen för grundorganisationsledningen (C GRO). Denne låter omsätta dessa genom uppdrag till förband, skolor och centrum. Uppdragen är årsvisa.

Rikshemvärnschefen utarbetar i samarbete med GRO STAB, ***direktiv för uppdragsförslag*** (***DUF***) till militärdistrikten och HvSS som fastställs av C GRO och utsänds i mars månad. För frivilligverksamheten utarbetar GRO FRIV diriktiv för uppdragsförslag. I direktiv för uppdragsförslag ingår även preliminära ekonomiska ramar. Direktiv för uppdragsförslag omfattar tre olika uppdragsperioder (år) där första uppdragsåret är nästföljande år.

Uppdragsförslag

Militärdistrikten och HvSS återkommer i juni månad med sina ***uppdragsförslag*** (***UF***) med budgetar. Uppdragsförslagen grundar sig på de utgivna direktiven för uppdragsförslag (DUF).

Under hösten ***dialogiseras*** sedan uppdrag och resurser, främst de ekonomiska- och personella ramarna. Dialogerna sker mellan Rikshemvärnschefen (C GRO) och cheferna för militärdistrikten och chefen för Hemvärnets stridsskola. Efter dessa dialoger fastställs uppdrag och därtill hörande resurser av chefen för grundorganisationsledningen och utges som årliga ***verksamhetsuppdrag*** (***VU***). I uppdragen ingår olika uppgifter till militärdistrikten och hemvärnets stridsskola, till dessa är knutet olika resurser för att lösa uppgiften.

Exempel på uppdrag och uppgifter:

- Nationella övningar (Arméns slutövning 2004, Sammarin – Samövning Marina stridskrafter).
- Beredskap (Vakthavande befäl, beredskapsövning).
- Stöd till samhället.
- Hemvärnsutbildning (Introduktionsutbildning Hv, befälsutbildning komp/bat).
- Frivilligverksamhet (Stöd till kursverksamhet, stöd till ungdomsverksamhet).

Uppföljning

Under genomförandeåret genomförs ***verksamhetsuppföljning*** genom att Rikshemvärnschefen inspekterar hemvärnet och följer upp verksamheten för att kontrollera och lämna stöd till verksamheten. Verksamhets- och ekonomisk uppföljning sker regelbundet av Rikshemvärnsavdelningen och GRO STAB. Olika nyckeltal används som ett sätt att känna av resursåtgång och utföra kvalitetskontroll.

Under genomförandeåret uppkomna förslag till nya uppdrag eller tilläggsuppdrag hanteras av Rikshemvärnsavdelningen.

Efter avslutat verksamhetsår sker ***resultatredovisning***. I denna redovisning redovisar cheferna uppdragena i kvalitativa, kvantitativa och ekonomiska termer som sammanställs vid Rikshemvärnsavdelningen. Underlaget utgör därefter en del i Försvarsmaktens årsredovisning under Nationella Skyddsstyrkor.

Rikhemvärns-avdelningens verksamhetssektion

Den sektion som genomför denna verksamhetsledning inom Rikshemvärnsavdelningen är utökad och består nu av följande personal: Chef är övlt Lars-Erik Hassel som förutom att leda sektionen handhar framtidsfrågor, långsiktig verksamhetsinriktning (LVI) och försvarsmaktplaner (FMP), överlt Bennet Remnås som är verksamhetsledare och ansvarar för direktiv för uppdragsförslag (DUF) och verksamhetsuppdrag (VU), mj Kjell Larsson som handhar internbudget, nyckeltal och utvärdering, lt Bo Wallin som handhar hemvärnsmusikutbildningen, informationschef Sune Ullestad som handhar rekrytering och information.

Bennet Remnås

Uthålligheten sattes på prov

Högt tempo när Finspångs hvbataljon samövade kompanier och avtalspersonal.

TEXT & FOTO: PER SJÖSWÄRD, LIVGRENADJÄRGRUPPEN

Hockeymålvakt från NHL på besök? Nej-då. Bataljonens mcordonnanser var beordrade att använda sina privata trafiksäkrare integralhjälmar.

På vinterstrapatsövningen i slutet av januari handlade det om ett par dygn med tältförläggning och förflyttningar mellan stationsvisa övningsmoment. Vad som skulle testas var den enskilde soldatens uthållighet samt terräng – och lokalkännedom. Förutsättning var skymningsläge och hemvärnsberedskap.

Räddningstjänsten behövde hjälp vid en klorgasolycka med personskador i ortens reningsverk. Transport i terrängbilar via räddningstjänstens station, för att där låna lämpliga filter till skyddsmaskerna. Skyddsmask och regnställ på innan man gick in på olycksplatsen. (Klorgasen markerades med rökfackla). Utanför byggnaden satt två personer ur reningsverkets personal med andningssvårigheter samt frätskador på händerna. Första hjälpen gavs på plats, därefter transport på bår med fordonen. Två nya erfarenheter, den ena var att det är omöjligt att se vem som är vem när alla bär regnställ och skyddsmask. Dessutom förvrängs rösterna så att alla låter likadant.

Svårt lyft med skadad

Nästa uppdrag blev att undersöka en haveriplats i ett skogsparti. Ett tvåsitsigt flygplan hade nödlandat. Mycket realistiskt hade övningsledningen lånat ett itusågat skrotat flygplan (en A32 Lansen) från Malmen och placerat vraket i änden av ett kalhygge. Det såg ut som om flygplanet avverkat massor av träd innan det tog mark och stannade. Det brann på flera ställen i utspridda vrakdelar. Den delvis krossade plexiglashuven hade inte skjutits loss. I närheten av vraket hittades en fallskärm i ett träd. Någon hade hoppat ut ur planet innan det tog mark. Inga försök hade gjorts för att gömma fallskärmen.

I planets bakre säte fanns en till synes livlös flygare, utan kännetecken på flygdräkten. Sjukvårdare konstaterade att mannen andades. Sedan vidtog den svåra uppgiften att lyfta den skadade ur sittbrunnen. Man måste beakta eventuella rygg– eller nackskador och därtill arbeta snabbt. Planet kunde ju ta eld. Flygaren var lång, kraftigt byggd (112 kilo) och därtill medvetslös. Sjukvårdarna hade ingen plats att stå på, det gick inte att koppla grepp under armarna för att kunna lyfta på rätt sätt. Ingenting att hålla i, ingen lyftögla i dräkten som hos pansartrupperna. Ett komplicerat arbete för flera personer. Men man fick ut flygaren ur sittbrunnen och ner på bår för vidare transport med terrängbil till sjukhus.

Skjuts hem

Skyttesoldaterna hade under tiden förgäves sökt leta reda på fallskärmshopparen i den snåriga skogen. Utan hund var det en hopplös uppgift, ville någon gömma sig i skogen gick han inte att hitta. Under natten påträffades den saknade flygaren, som råkade komma in på förläggningen, och mannen överlämnades till polisen.

Tröttkörda av minimal nattsömn och högt tempo under den långa sammanhängande övningen fick ingen deltagare köra hem i egen bil när övningen avslutats. Batstaben hade arrangerat hämtning, alternativt skjuts hem för samtliga. Föredömligt. Och omtänksamt. ■

Svårt lyft av skadad flygare. Ett flermannajobb. Lägg märke till hur sjukvårdaren till höger håller den skadades huvud i läge.

”Hemvärnsgubbar m/2003”: Kjell Sjökvist, David Andersson och Jimmy Zachrisson från Hällestads hvkomp. David är ”bara” extra hvsoldat. Till vardags går han på Karlberg och bör där kunna lära sina blivande officerskollegor att hemvärnet föryngrats.

HvSS hämtar sig från lärarbristen

Klenoden vid Mälaren kan lugnt fira 60.

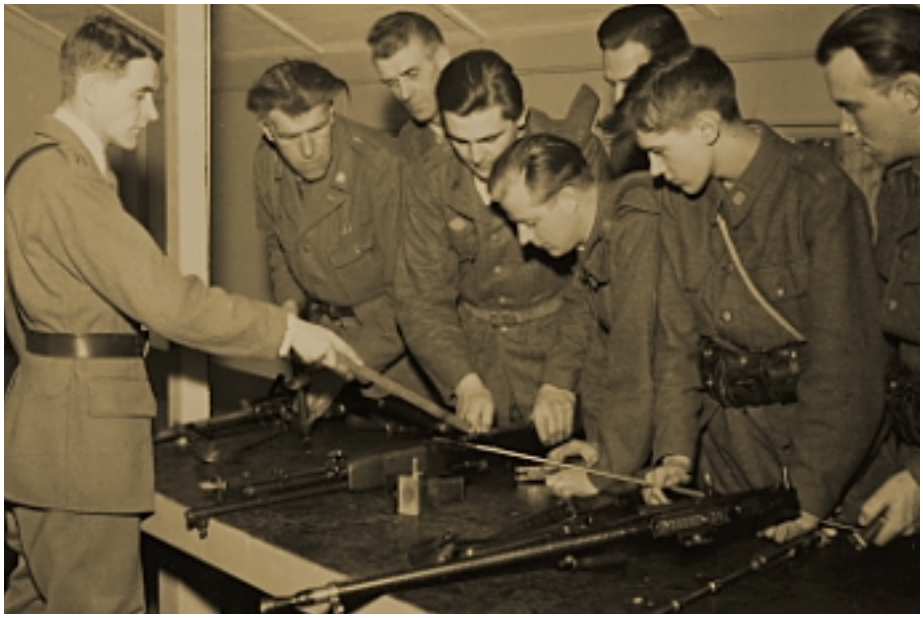

Hemvärnsnostalgi. Löjtnanten E G Wärnberg utbildar på kulsprutegevär m 21.

Problemen att få lärare till HvSS har varit en plåga för denna 60-årsjubilerande hemvärnshögskola i flera år. Idén är att lärare ska rotera mellan förband, MD-grupper och skolor. Men det fungerar dåligt eftersom det är ont om officerare överallt. Förr kunde en officer kommenderas – det är betydligt svårare i dag.

Lärarbristen har gjort att skolan under 2002 bara utbildat 1000 elever mot möjliga 1500. Den här terminen tjänstgör åtta lärare – det skulle ha varit ytterligare fem. Men läget kan ljusna. Skolchefen Lars Enlund hade i februari flera intresseanmälningar. I flera fall har MD-grupper också skickat en kurschef eller lärare under någon vecka – en lösning som skolan gärna ser mer av. Det ger ett utbyte av erfarenheter mellan skolan och militärdistriktsorganisationen.

Fria kriget

1941 hade skolan bara fyra lärare och inga särskilda lärarrum behövdes. Eleverna tältade. På 1950-talet utbildades på Vällinge hela förband i fria kriget. Kraven har vuxit sedan dess. Nu ska skolan förutom att träna chefer även ansvara för kvalitetssäkringen av regionala kurser och hålla ett öga på taktik- och teknikutvecklingen.

I det sammanhanget har enstaka röster höjts för att rentav inordna HvSS med markstridsskolan i Skövde och Kvarn. Motivet skulle också vara att man lättare kan få övningstrupp och samöva med högre förband. Båda argumenten faller på den korta kurstiden och stämmer inte med målet för utbildningen vid HvSS, menar Lars Enlund.

– Truppföring övar de hemma, vi sysslar med att ge befälen formell kompetens. Vår uppgift i det framtida försvaret är framförallt att se till att hemvärnet har duktiga chefer. Bra ledarskap behövs även i det nätverksbaserade försvaret, säger Lars Enlund.

Taktikutvecklingen släpar efter på grund av alla vakanser. Det är inom detta område skolan kommer att satsa mest så snart kapaciteten är återställd.

Det är de högre cheferna i hemvärnet skolan lägger krut på. Gruppchefskurserna försvann för många år sedan och nu heter det i uppdraget från högkvarteret att plutonchefskurser i första hand ska anordnas av militärdistriktsgrupperna.

Kan man göra en kompanichef på tio dagar?

– Nej, det krävs befälsutbildning från värnplikten. Ska man vara plutonchef eller kompanichef i hemvärnet bör man ha gjort lumpen som plutonsbefäl eller kompanibefäl. Allt annat måste vara undantag, säger utbildningschefen major Ulf Eneroth.

Han menar att kursen ger ett kvitto på den formella kompetensen, inte mer. Sen är det genom att leda förbanden hemma som den verkliga förmågan uppstår.

– Ta därför hand om dem när de kommer hem, säger Ulf Eneroth med adress till MD-gruppcheferna.

Ingen vågar hålla i yxan

En gammal stridsfråga är om hemvärnsbefälen ska ha betyg.

– Vi märker en viss släpphänthet. En värdelös chef kan nå ganska långt. Men det är ingen som vågar hålla i yxan utan vi slingrar oss genom att hävda att det inte finns några platser, säger Thomas Andersson, chef för Hallandsgruppen.

Yrkesofficeren får vitsord, sådant förekommer inte i hemvärnet. Däremot händer det att en kurschef på HvSS hör av sig till MD-gruppen om det visar sig att en elev inte håller måttet eller, omvänt, är särskilt duktig.

– Det är vår plikt att slå larm när någon inte kan fungera som chef, säger Ulf Eneroth.

De som går bataljonschefs- och kompanichefskurserna får ett så kalla utvecklingsomdöme, längre vill HvSS inte gå.

– Betyg hämmar utbildningen och är av ondo, hävdar Ulf Eneroth.

Lever tryggt vidare

Propåer till rikshemvärnstinget 1999 och senare från mellersta militärdistriktet om att få ordna regional utbildning av bataljons- och kompanichefer har tillbakavisas av tinget, gamla och nuvarande skolchefer samt rikshemvärnschefen i kör. Det gamla mässingsbruket från 1700-talet som blev en symbol för folkförsvaret och hemvärnets ömt vårdade klenod lever tryggt vidare vid Mälaren och någon flyttning är inte aktuell.

– Det påstås ibland att vi ligger avsides men då svarar jag som det är att HvSS hittas 3,5 mil från Sergels Torg, kontrar Lars Enlund.

Någon jubileumsskrift blir det inte. Det får räcka med en kort komplettering av den bok som gavs ut till 50-årsjubiléet. 60-årsdagen manifesteras den 6 september för särskilt inbjudna.

TEXT: ULF IVARSSON

Vintertjänst i sadeln populär

Kurserna i Älvdalen är övertecknade fast utbildningen lätt tar musten ur oträgnade.

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

Knepet är att ta sig genom kurvorna med kontrollerad sladd.

Backen växer till en vit vägg. Är det verkligen möjligt att ta sig upp här – på motorcykel, snö och is? Ja, det går faktiskt. Uppe på myren försöker jag undvika de djupaste spåren och tar mig runt ett par varv men vurpar sen snöpligt. Sigge Törngren, den omtänksamme rikskårchefen i FMCK, ligger strax bakom och hjälper mig rutinerat igång igen.

Tidningen är på minikurs i ordonnanstjänst vintertid. Ett 40-tal hemvärnsordonnanser från södra Sverige har samlats till Älvdalen, där både naturen och försvaret erbjuder perfekta betingelser. Eleverna är i åldrarna 23 till 55 år.

Vinterutbildningen är inte obligatorisk för en mc-ordonnans men mycket populär. Någon gång under sin aktiva tid lär sig praktiskt taget alla ordonnanser att köra med skidor. I år tvingades ledningen tacka nej till 20 ansökningar. Ändå är utbildningen mycket krävande med hårda körpass som lätt tar musten ur otränade.

Magnus Roback gav trygg lift när mc:n strejkade.

– De lite äldre lär sig snart att spara på energin genom att köra smart, välja spår och inte slita ut sig, säger Sigge Törngren.

Själv fräser han iväg i högsta fart och verkar fullkomligt obekymrad om alla avskräckande hinder. Det är inte precis någon väg eller ens stig som ska forceras utan ett bandvagnsspår med djupa diken. Omkullkörningar förekommer, fast snön är som regel mjuk och snäll mot kroppen. Andra dagen fick Jan Fredriksson från Väddö dock åka hem med en lättare muskelskada i ena axeln.

Slalom är kul

På en vecka kan man lära sig körtekniken, först på körplan och väg och till sist i svår terräng. Knepet är att ta kurvorna på innerskidan med kontrollerad sladd, styra med gasen och inte stirra för mycket ner i marken.

En övning går ut på att köra slalom på ren is. Det ser kul ut och är det också, intygar Anneli Heddeborn från Södertörnsgruppens hemvärn.

– Jag har aldrig kört i vinterväglag med mc förut, men det här är jätteroligt och mitt självförtroende bara växer hela tiden.

Skydd mot köldskador och vård av mc:n i vinterklimat ingår också. Huskvarnamotorcyklarna är lättmekade och startar i regel även i sträng kyla. Man måste dock sätta på skydd runt förgasaren och hälla lite karburatorsprit i tanken.

Ändå ville inte tidningens lånade mc vara med när den stått ute i 25 graders kyla en natt, så vi fick trygg lift med Magnus Roback, kårchef i Skövde. Efteråt avslöjar Magnus att han inte gått vinterkursen själv, bara ”fuskat lite i skogen hemma”. Magnus skulle bli ordonnans redan 1993, men det blev familj och barn istället. Nu lever hans mc-intresse upp igen. Magnus och kollegan Kenneth Hultberg från Arlanda hvbataljon jobbade som biträdande instruktörer under kursen.

Kenneth var med om att lasta 56 maskiner från förrådet i Tullinge utanför Stockholm och höll ett vakande öga över fordonsparken i Älvdalen. Han är mycket engagerad i skötseln av motorcyklarna och skruvar på fritiden utan ersättning.

– Jag har inget emot det, bara mina chefer i Arlandabataljonen verkligen förstår att ta hand om sina ordonnanser, stänger av mobiltelefonerna, ger signalisten lite ledigt och skickar iväg oss istället.

På utdöende

Förr var nästan all utbildning lokal men sedan kom FMCK på att centrala kurser är bättre.

– Vi kan välja bra platser, få hit de bästa instruktörerna och når på så sätt högre kvalitet på utbildningen, säger Sigge Törngren.

Inom FMCK verkar i dag 40 mc-instruktörer som har den högsta utbildningsnivån inom försvaret. De är mer och mer eftersökta av armén som börjat ställa in sina kurser .

FMCK håller i mycket av vad som är kvar av den mc-utbildning som förut fanns vid regementena och står även för träningen av mc-ordonnanser i Estland.

– Vi har tagit över en stor del av arméns och flygvapnets mc-utbildning. Förra året ansvarade vi totalt för 39 instruktörsveckor och det ser ut att expandera, berättar generalsekreterare Anders Berndtsson. ■

Ordonnanserna är startklara för dagens övninga

Kenneth Hultberg skrev nyss på för mc-tjänst i Arlanda hvbataljon.

Kedjan var för slak och hoppade av. En av instruktörerna får det hela att fungera igen.

Sigge Törngren förklarar tekniken för en mini-inspektion från högkvarteret.

Peter Li, Ludvika hvungdom sminkas för en sjukvårdsövning av Jonas Sand, sjukvårdsgruppchef.

Hemvärn

Peter Li begärde permis från

Hemvärnet är så kul att gruppbefälseleven Peter Li, som gör lumpen i Östersund ansökte om permission för att vara med en helg med sin gamla ungdomsavdelning i Ludvika. Där träffade han både sina kompisar och besökande kamrater från Göteborg.

– Jag fick åka på villkor att jag gjorde en PM om skidutbildning att visa upp på regementet när jag kommer tillbaka, berättar Peter, där vi står i en raritet för Göteborgsungdomarna – djup snö. Knappt någon av gästerna hade tidigare upplevt snö och kyla i den omfattningen.

– Det är roligare i hemvärnet än i lumpen. Vi har mycket mer gemensamt.

Peter siktar på att bli yrkesofficer i teknisk tjänst. Då måste han först kunna springa en mil på 55 minuter – annars blir det att plugga teknisk fysik i Uppsala istället.

Om det inte vore för hemvärnet skulle Peter aldrig ha kommit ut i skogen, hävdar han.

Sviker aldrig

– Vår avdelning är liten så vi brukar träffa de andra ungdomarna i Göteborg på amfibieregementet en gång i månaden, berättar Johan Fritzon från Ale ungdomsavdelning. Johan sviker aldrig utan kommer troget på alla övningar. Resan till Ludvika såg han som en uppmjukning för en vecka i Transtrand.

– Helt underbart, jag gillar att känna på riktig kyla.

Efter gymnasiet blir det I 19 som gruppbefäl och det är mycket möjligt att vi får se Johan i hemvärnet därefter.

Stefan Sandström hade uniform på sig för första gången i sitt liv så sent som i augusti 2002 och håller obesvärat i ett spisrör medan han ger kamraterna goda råd om tältresningen.

– Mycket kul och lärorikt. Hemvärnet är en språngbräda in i min militära karriär. Ut i skogen med kamraterna – det är hundra procent kärlek, deklarerar Stefan, som också är scoutledare.

Under hela dagen har vi knappt sett skymten av Orvar Bäcklin. Han har som vanligt tagit på sig ledartröjan.

sungdom är kärlek

TEXT & FOTO: ULF IVARSSON

umpen för att vara med på övningen Vargvinter.

– Visst, på kvällarna ligger jag och läser *Soldaten i fält* skojar denne målmedvetne unge man. Orvar pluggar till IT-administratör och ser fram emot att rycka in som militärpolisjägarbefäl i mars 2004.

– Jag funderar på yrket, det är kul att vara chef – det känns naturligt för mig, säger Orvar och skyndar sig iväg för att lämna av plutonen.

Vintertjänst

Natten till lördag var det minus 23 grader kallt, men då hade ledarna Patrik Gustafsson och Christer Eriksson ordnat med övernattning i en skola. Sen blev det mer realistiskt med tältresning, matlagning på jägarkök och allt som hör fältlivet till. Övningen med det passande namnet ”Vargvinter” kretsade kring vintertjänst med patrullering på skidor och förevisning av mörkermateriel. Men innan dess utsatte ledarna sina ungdomar för en fingerad trafikolycka.

Ett gäng agerade skademarkörer och togs om hand av sina kamrater.

Ungdomsutbildningen i Ludvika har sedan de första trevande stegen hösten 2001 blivit en veritabel succé. Till avdelningen strömmar intresserade i en sådan mängd att det i höst kan bli nödvändigt att ta in fler ledare.

Mognar fortare

– Jag tror att ungdomarna uppskattar disciplinen i hemvärnet. I skolan ifrågasätts allt. Föräldrarna berättar att deras ungdomar mognar fortare. Inget tjat om städningen krävs längre, säger bataljonschefen Olle Jonsson.

– Men arvodet till ungdomsledarna måste ses över och kilometerersättning betalas ut till anhöriga som skjutsar. Vi får inte bli en ekonomisk belastning för familjerna. (Kilometerersättning är på förslag i en ny ”Försvarsmaktens interna bestämmelser”, som i februari 2003 ännu inte var underskriven)

Chefen för Dalregementsgruppen Tage Johansson inspekterade förnöjt.

– Man kan tala om ett språng – ambitiösa ledare har gett 50 procents tillväxt. I hemvärnet är vi inte så elitinriktade som i idrotten. Det förklarar nog en del. ■

Cirkulationssvikt. Det tog en stund att nå fram till olycksplatsen och under tiden avled en av de skadade – men med ett leende på läpparna.

Kristina Bäcklund har hittat en chockad person och behöver hjälp att lyfta ned honom.

Patrik Gustafsson bokförde 350 timmar som ungdomsledare förra året.

Gruppchef Lena vässar in sin kompetens

Lena Schotte fick för många frågor om "varför" när hon ville göra värnplikten och tappade då sugen. Nu har hon kommit igen.

INTERVJU OCH FOTO: HANSEMAN CALÅS

Inför intervjun med Lena Schotte läste jag ett tidigare porträtt – av Per Westin (69 år) i Hemvärnet nr 5/2002. Per Westin är före detta kommendörkapten i flottan, nu hemvärnssoldat och skärgårdsbo och var i underrättelsetjänstens hetluft när U 137 ödesdigert strandade i Gåsöfjärden. Reflektion: Vad har hemvärnssoldaten och gruppchefen Lena Schotte (31 år), som hittills levt "ett halvt liv", att berätta?

Jo, det var intressant. Häng med!

Mitt intervjuspår "varför valde du hemvärnet" krävde många frågor om jobb hittills och personlig utveckling:

– Redan tidigt ville jag göra värnplikten men det var inte vanligt för tjejer och alltför många frågor om ”varför” ledde till att jag tappade sugen. Jag engagerade mig inom FBU i mitten på 1990-talet och invaldes 1998 i förbundsstyrelsen. Det blev en ordentlig återkick för mitt försvarsintresse. Via FBU deltog jag i ett antal utbildningar. Mycket handlade om hemvärnet. Jag genomförde en tremånaders grundutbildning vid A7, Gotland med inriktning på bevakningstjänst.

Efter grundutbildningen fortsatte jag med kurser inom FBU. På I1 gick jag instruktörskurs och gruppchefskurs. De var bra, mycket tack vare en mycket kompetent utbildare, kapten Svärd. Mitt självförtroende stärktes. Det man inte tror att man klarar av stärker när det väl fungerar, berättar Lena.

”Inget karriärämne”

Lena har hittills haft tre längre anställningar och är nu tjänstledig för juridikstudier på Stockholms universitet vilket innebär att engagemanget i hemvärnet är temporärt satt på sparlåga.

– Efter studentexamen började jag arbeta på bank med asiatiska värdepapper, vilket var oerhört intressant. Tyvärr var löneutvecklingen trög. En ärlig chef förklarade på en direkt fråga att jag inte var något karriärämne, eftersom jag då inte hade akademisk utbildning. Efter samtalet sökte jag stipendium för säkerhetsutbildningar. Det gick vägen så jag gick över till säkerhetsbranschen där alla hade lika lön vilket kändes bra, då. Jag körde värdetransport, stod i dörr på krogen, arbetade som väktare och som skyddsvakt. Efter ett par år sökte jag till Tullverket och satt på skolbänken ett år. I dag arbetar jag dels vid behov inom ett bevakningsföretag och dels på tullens gränsskyddsenhet. Det handlar om att kontrollera trafikanter, fordon och fartyg i hamnar, flygplatser inom Mälardalsregionen. Det är ett "blåljusjobb" som kan innebära civil spaning mot misstänkta objekt. Det är ett jättekul arbete som kräver muskler, samarbete, hjälpmedel och nyfikenhet!

”Som tjej måste jag vara minst lika bra som manliga kollegor eftersom jag oftast representerar en minoritet …”

Juridikstudier

Lena tycker att det internationella samarbetet mot narkotikasmuggling är en mycket meningsfull arbetsuppgift. Det största beslaget hittills omfattade både amfetamin och kokain.

– Det var en riktig kick, vi var två personer som gjorde beslaget genom civil spaning. Vi räddade många själar den sommaren, säger Lena.

Juridikstudierna ser hon som en kompetensvässning.

– Vart det sedan bär hän ska bli intressant att se. Det kan bli vad som helst bara det är spännande och känns meningsfullt.

Inom förbandet har hon redan mycket goda vitsord. Jag har under en period varit placerad i Lenas grupp men vi har aldrig setts på övningar i terränglådan vilket är typiskt, menar Lena, för det är i undantagsfall som man kan samla hela gruppen.

Lika bra som män

Hur är det att vara befäl i hemvärnet?

– Som tjej måste jag vara minst lika bra som manliga kollegor eftersom jag oftast representerar en minoritet och därför syns på ett annat sätt. Jag har haft ett allvarligare disciplinfall i gruppen och han avpolletterades snabbt. Jag har blivit sexuellt trakasserad inom försvarsmakten en gång. Det var hanterbart. Kanske finns ett mörkertal som slutar just på grund av sådana saker. Vi behöver bra människor inom frivillighetsförsvaret, både killar och tjejer.

Lena vet att de finns.

– Jag representerade det svenska hemvärnet under en internationell lagtävling i Estland på temat "Bakom fiendens linjer". Jag var där som observatör eftersom jag ville sätta ihop ett mixlag. Tävlingen samlade deltagare från många länder. Det var intressant att träffa utländska kollegor och se den ”fighting-spirit” som besjälade tävlingen. Deltagarna var inga Rambos eller vapenfetischister. Det stärkte min uppfattning att Försvarsmakten har en fredsbevarande och humanitär uppgift på det internationella planet tillsammans med andra stater.

Vad är drivkraften i din tillvaro? Svaret kommer rappt:

– Jag tar intryck av min 90-åriga moster och förstår att livet går fort och att det är en enorm frihet att få behålla sin hälsa och att leva i fred. Att kunna göra det som känns meningsfullt och stimulerande, oavsett vad det är. Många uppmuntrande klappar på axeln genom åren, både på jobb och i hemvärnet, värmer! ”Livet är inte ett problem som ska lösas, det är en verklighet som ska upplevas” enligt Sören Kirkegaard. ■

Namn:
Lena Schotte.

Ålder: *31 år.*

Bor: *Lägenhet på Södermalm, Stockholm.*

Bakgrund:
Gruppchef, Stockholms hemvärnsbataljon och universitetsstuderande.

Fritiden:
Kör motorcykel, SAAB 9000, allt annat som rullar samt styrketränar.
Naturupplevelser med bland annat löpning och mountainbike.
Engagerar ett flertal människor inom bägge mina arbeten, cykelkamrater och pluggkamrater i löpträning.

Läser:
Slukar deckare av god kvalitet.

Gör mig glad:
Positivt tänkande.

Gör mig förbannad:
Oärlighet och pessimism.

Lokalredaktörer

Södra skånska gruppen

Bo Bengtsson
Skäretvägen 3
260 41 Nyhamnsläge
Tel: 042-34 63 67
070-697 33 53

Skånska dragongruppen

Lennarth Johansson
Nässelblomsvägen 30
290 37 Arkelstorp
Tel/fax: 044-913 49
E-post: lmjoh@swipnet.se

Hallandsgruppen

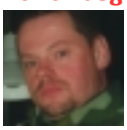

Roger Bengtsson
Västra vägen 6
302 65 Halmstad
Tel: 035-409 02
070-362 87 27
E-post: r.bengtsson@home.se

Göteborgsgruppen
Älvsborgsgruppen

Lars Brink
Dr Lindhs gata 1
413 25 Göteborg
Tel/fax: 031-82 75 26
E-post: lars.brink@telia.com

Bohus-Dalgruppen

Mats Gillners
Skogsvägen 5
468 32 Vargön
Tel/fax: 0521-22 36 74

Gotlandsgruppen

Ulf Hörsne
Hörsne Line 721
620 23 Romakloster
Tel: 0498-370 95
Fax: 0498-371 80

Norra Smålandsgruppen

Kenneth Wennblom
Klostergatan 25
553 35 Jönköping
Tel: 036-16 82 82
0705-16 82 82

Skaraborgsgruppen

Rolf Larsson
Saleby, Hade,
531 93 Lidköping
Tel: 0510-53 00 33
070-593 91 98

Livgrenadjärgruppen

Per Sjöswärd
Linnégatan 25 A
582 25 Linköping
Tel: 013-14 54 75
Fax: 013-10 11 56

Kiruna slår till

● Kirunakompaniet satsar på att vinterutbilda enligt de riktlinjer som alltid gällt i Kiruna – att göra klimat och terräng till en resurs i den egna verksamheten och därigenom tvinga angriparen till strid där det passar oss och inte honom.

Hemvärnet är en mycket betydande del av försvaret i översta tiondelen av vårt land. Detta innebär att man måste kunna ställa stora krav på oss. Vi ska fungera som observatörer och som vägvisare för tillkommande förband. Med andra ord måste vi vara rörliga i terrängen och ha en stor uthållighet vid ytövervakningsuppdrag. Vi måste också snabbt kunna slå till mot angriparens rygg och flank och sedan lika snabbt försvinna ut i natten när ordern kommer om att störa fiendens verksamhet.

Vi kan lugnt utgå ifrån att angriparen kommer att ha bättre tekniska resurser än vi och därför måste vi använda snön, kylan och ödemarken som våra vapen för att jämna ut oddsen. Många gånger förr har det visat sig att god utbildning och överlägsen moral har segrat över materiell och teknisk överlägsenhet. Vår ambition är att det ska göra det igen om ofreden kommer till vår del av Sverige.

Kirunakompaniet gör vintern till bundsförvant.

TEXT & FOTO:
ANDERS KARLSSON

Trafiksäkerhetskväll i Halmstad

● I januari anordnades av Hallandsgruppen en trafikinformationskväll vid LV 6 i Halmstad. Friviligpersonal som har militärt förarbevis eller förarintyg ska genomgå denna utbildning. Medlemmar från hemvärnet, bilkåren samt FBU deltog.

Informatör under kvällen var trafikinspektören vid LV 6 i Halmstad, löjtnant Mikael Magnusson.

Under kvällen diskuterades nollvisionen i trafiken. En videofilm visades med temat att färdas på ett säkert sätt i fordon. Att använda säkerhetsbältet och att lasta bilen på ett trafiksäkert sätt.

Rätt attityd till bilkörning är viktig påtalade Magnusson.

Kvällen avslutades med en videofilm med korta sekvenser på trafikolyckor samt skadade trafikoffer. Filmen var otäck och osmaklig men gav samtidigt starka intryck.

ROGER BENGTSSON

Kinne stabskompani lovar komma

● För att snabbt komma igång med den nya organisationen har Kinne bataljonsstab genomfört några trivselkvällar där personalen träffats för diskussioner om den nya organisationen och vad man har för förväntningar och önskemål på ledningen. Bilder och filmer om vad som förevarit i de olika kompanierna har visats. Bataljonschef Jörgen Öberg och stfc Lars Waldefeldt drog samman styrkan i de lokaler man disponerar på stabsplatsen för att göra sig hemmastadda. Under en av kvällarna intog man en förbrödningsmåltid och hade det gemytligt samtidigt som man diskuterade hur man ska lösa vissa problem som uppstår vid förändringar. Mannarna lovade att ställa upp även i fortsättningen så att kompaniet kan fungera fullt ut och ledningen ska se till att de problem av administrativ art som varit ska lösas.

ROLF LARSSON

Högsta utmärkelsen till Blekinge

Gustaf Petrimedaljen till officerare i Mellersta Blekinge hemvärnsbataljon.

● Kompanichefen i Mörrums hemvärnskompani, kapten Bengt Söderström, fick vid den årliga stämman information om att han kommer att tilldelas hemvärnets högsta utmärkelse, Gustaf Petrimedaljen i silver. Samma medalj i bronsvalör kommer att tilldelas kapten Magnus Bergström, Karlshamn och kompanichefen i Svängstakompaniet kapten Gilbert Eriksson.

Vid stämman fick två lottor från Karlshamns lottakår, Linda Landström och Karin Sturesson, hemvärnets silverplakett som tack för mångårigt och engagerat arbete inom försvarsmakten. Tidigare har Margareta Nöbelin, också Karlshamns lottakår, fått en sådan utmärkelse vid stämman hos Ronneby-Listerbykompaniet.

Stämman var välbesökt. Bataljonschefen kapten Mats Svensson informerade om bataljonens nya viktiga uppgifter, och löjtnant Thorleif Wallette från Blekingegruppen poängterade i sin föredragning de möjligheter till vidareutbildning som finns inom försvarsmakten.

TEXT & FOTO:
MARGARETA NÖBELIN

Belönade kaptener. Magnus Bergström, bataljonschefen Mats Svensson och Bengt Söderström.

Juniortrumkåren förnyar i Eksjö

● Det kan vara svårt att rekrytera unga musiker framför allt till träblås- och slagverkssektionen. Det har hemvärnets musikkår i Eksjö erfarit. Dock vad gäller slagverk bedriver kåren – under Catharina Arrhenius ledning – med framgång en juniortrumkår som består av både flickor och pojkar, alla under 15 år. Detta projekt kommer nog att säkerställa återväxten till kåren och det var en fröjd att se dessa unga musiker spela tillsammans med Arméns trumkår vid en vintervaktparad i februari.

Hemvärnets musikkår i Eksjö bildades 1971 och gjorde sin första högvakt redan 1972. Initiativet togs av två I 12-officerare mj Per-Olov Öster och överstelöjtnant Anton Lundgren, samt turistintendenten Einar Karlén.

Musikkårens ordförande, överstelöjtnant Håkan Kisell berättar att kåren nu har 63 medlemmar varav 15 är kvinnor och den är godkänd för högvaktspelning. De flesta musikerna är rekryterade från Eksjö med omnejd och några av dem har varit med ända från starten. Två av de kvinnliga medlemmarna tjänstgör nu som värnpliktiga musiker i Arméns musikkår. Kåren har ett nära samarbete med Eksjö och Nässjö musikskolor och de senaste dirigenterna kommer därifrån. Musikkåren hör till Norra Smålandsgruppen i Eksjö och anlitas flitigt av Eksjö Garnison och Ing 2 för olika ceremonispelningar.

Musikaliska höjdpunkter

Musikkåren ger årligen minst två olika offentliga konserter. Julkonserten – i Eksjö och Nässjö kyrkor – tillsammans med kören Nova Cantica tillhör årets musikaliska höjdpunkter.

1999 utgavs cd-skivan ”I Eksjö stå” och ytterligare en planeras 2004.

Midsommarafton 1995 genomfördes den första av tio sommarparader genom Eksjö stad.

2003 genomförs de populära vaktparaderna för nionde året: Normalt kan man räkna med att minst 1000–2000 personer varje lördag njuter av framträdandena. Ja, det är nämligen så att kåren spelar på inte mindre än fyra platser varje gång. Förryttare ur Smålands Husarer deltar iklädda tidsenliga vackra uniformer (dolma), och oftast medverkar något förband eller någon frivilligorganisation med fana. Lördagsfinalen är magnifik, kåren marscherar genom gamla I 12:s kasernområde under det att I12:s marsch ”Kaiser Friedrich” spelas.

Vaktparad under Hemvärnstrumslagare fänrik Johan Lindenmos ledning. Fanvakt med I 12:s och Ing 2:s fanor medverkar.

FOTO: LENNART SAMUELSSON

Uruppför orkesterverk

Kåren har vänskapsutbyte med Stadtkapelle Neusäss från Tyskland och Hafslunds musikkorps i Sarpsborg Norge. Flera musikresor till Tyskland och Norge har gjorts, nu senast till Norges nationaldagsfirande 17 maj. Givetvis har vänskapsmusikkårerna gästat Eksjö.

Eksjö stad fyller 600 år i år och firandet startade med att det nya året blåstes in nyårsnatten. Festligheterna avlöser varandra under hela året och musikkåren medverkar vid många tillfällen, bland annat under Eksjö Tattoo, där kåren ska marschera in under ett figurativt program, som stabstrumslagare kapten Tommy Törner utformat och nu tränar in med dem. Eventuellt kommer kåren i augusti även att delta i uruppförandet av ett specialskrivet orkesterverk tillsammans med Jönköpings Symfonietta.

KENNETH WENNBLOM

Eftersök gav hemvärnsreklam

● En måndagseftermiddag i februari försvann en 78-årig man från sin bostad i centrala Piteå. Tisdag förmiddag fick hv-bataljonen i Piteå begäran om hjälp från polisen för eftersök av den försvunne mannen.

Larmet gick och inom två timmar samlades 50 personer vid polisstationen.

Genomgång och organisation avklarades snabbt, eftersom en del samövning har skett tidigare med polisen, varefter eftersöket påbörjades inne i centrala Piteå. Ett snöfall under natten mot tisdagen försvårade uppgiften men polisens bedömning var att mannen inte kunde förflyttat sig alltför långt på egen hand.

Under några dagar vimlade det av uniformsklädda hemvärnsmän inne i centrala Piteå där alla tänkbara utrymmen och platser både inom- och utomhus kontrollerades. Piteborna var väldigt glada, hjälpsamma och tacksamma för hemvärnsmännens humanitära och behövda insats, vilket givetvis gav ett stort PR-värde för hemvärnet och verksamheten ”stöd till samhället”.

Mannen hittades efter tre dagars intensivt sökande 500 meter från bostaden, i en snödriva, nästan helt översnöad. Tyvärr död. Inget brott låg bakom försvinnandet. Både anhöriga och polis är emellertid tacksamma för hemvärnspersonalens insats.

– Utan den insatsen hade mannen inte upptäckts förrän i samband med snösmältningen till våren, bekräftar polismästaren Lars Åström i Piteå.

JAN BACKMAN

Sveriges mest informerade hv-bataljoner?

● Hemvärnsbataljon Stockholm gav nyligen ut en helt nytt infoblad från batstaben. Batchef Tomas Widlund betonar att Hv-bataljon Stockholm är utan jämförelse den viktigaste bataljonen i landet – för skyddsobjekten är förvisso många kring kung, regering och myndigheter. Bataljonen är förmodligen också Sveriges största med drygt 1 000 man som gjorde 32 000 timmar år 2002, men närvaron kan bli bättre. En del frågetecken rätas också ut: Bestämmelser för B-styrkeverksamheten och utdrag från uniformsreglementet – kniv får bäras i byxbältet, dock inte bajonett. Även de andra bataljonerna i Livgardesgruppen har sedan tidigare egna infoblad-/tidningar, men vad som är unikt är mängden information som når den enskilda hv-mannen (hemsidorna oräknade).

Se här:

1. ***Tidskriften Hemvärnet*** (cirka 70 000 exemplar – Sveriges största försvarstidskrift)
2. ***Bataljonstidning*** (varierande upplagor beroende på batnumerär)
3. ***HemvärnsNytt*** (ca 4 000 exemplar för hemvärnet i Stockholms län, dock ej Södertörnsgruppen)
4. ***Kompaniorder*** (för övningsverksamheten, cirka 10/år)

Alltså, fyra olika informationsnivåer! Med ökad datortillgänglighet borde åtskilliga portopengar kunna sparas för nivå 2 till och med 4 med e-post.

HANSEMAN CALÅS

Lokalredaktörer

Livgardesgruppen

Hanseman Calås
Bohusgatan 27
116 67 Stockholm
Tel: 08-644 39 69
070-768 21 85
E-post: ordmix@telia.com

Södertörnsgruppen

Göran Pettersson
Björkvägen 7
130 40 Djurhamn
Tel/fax: 08-571 515 87

Upplandsgruppen

Kenneth Holmgren
Nyborg, Läby
755 92 Uppsala
Tel: 0736-16 78 10

Dalregementsgruppen

Hans Lindquist
Hökviken
791 91 Falun
Tel: 023-222 49

Gävleborgsgruppen

Hans Wandér
Lumnäs
820 65 Forsa
Tel: 0650-270 02

Västernorrlandsgruppen

Rolf Höglund
Krokvägen 2
864 33 Matfors
Tel/fax: 060-200 05
070-634 61 62

Jämtlandsgruppen

Erik Arthur Egevärn
Box 106, 830 01 Hallen
Tel: 0643-301 25, 010-697 63 46

Västerbottensgruppen

Henrik Vernerlund
Korpralsvägen 7B
904 32 Umeå
Tel: 090-12 90 59
070-679 08 59

Johannes Björk
Nygatan 5
930 15 Bureå
Tel: 0910-78 11 24
070-607 05 78

Norrbottensgruppen

Jan Backman
Dalbackavägen 39
945 92 Altersbruk
Tel/fax: 0911-20 40 37

Lapplandsjägargruppen
Norrbottens gränsjägargrupp

Sven Kostenius
Rantajärvi 78
957 94 Övertorneå
Tel: 0927-230 00
Fax: 0927-231 23

Segervisst hemvärn på jakt

● Temperaturen har sjunkit ner till 34 minus. Platsen heter Långdal och ligger några mil utanför Skellefteå. Här befinner sig över hundra bistra soldater. Alla är inställda på att göra sin bästa insats någonsin.

Nu gäller det en veckolång övning. De inblandade är Skellefteå insatspluton, hundgrupper och cirka 100 jägare från K4 – Arvidsjaur. Jägarna från K4 åkte skidor i ett dygn innan de nådde fram.

Fänrik Fredrik Wikström från Skellefteå insatspluton beskriver uppgifterna som inspirerande och lärorika. Fredrik tänker på ytövervakning, spaning, eskort, jakt av sabotageförband. Mot hemvärnet stod K4. Det moment som uppmärksammades mest var faktiskt eskortövningen. Hemvärnets och hundgruppernas uppgifter var att eskortera en VIP-person mellan två punkter. K4 skulle med sina jägare försöka likvidera personen. En av ledarna för hundgruppen berättar att de ibland fick förenkla uppgifterna för att jägarna skulle få en chans att lösa sina uppgifter.

VIP-personen kom i säkerhet gång på gång. Hundarna snokade snabbt upp alla jägare som låg i observationsställningar, vilket förenklade bevakningsarbetet från hemvärnets sida.

Ett mycket bra bevis på hundinstruktörernas duktiga insatser under övningen. Vilken sida segrade under veckan?

Hemvärnet var segervissa i alla lägen tack vare duktiga soldater i insatsplutonen samt hundarna. Fredrik Wikström är övertygad om att hemvärnet vann. Hur kan ett hemvärnsförband om 20 hemvärnssoldater skydda objekt mot 100 jägare?

– Objekten var ganska få och hundarna kände direkt vart jägarna var på väg. På så sätt kunde vi styra händelserna dit vi ville ha dem, säger Fredrik Wikström.

Furir Stig Nilsson instämmer helt i resonemanget och understryker att hunden är en mycket viktig resurs i hemvärnet.

– Inspirerande var också att fyra jägarsoldater blev tillfångatagna av hemvärnet under veckan.

Major Teddy Larsson och löjtnant Jan Ryttestål från K4 vill inte spekulera i vilken sida som vunnit. Istället ville de berätta om vikten av att hemvärnet och K4 övar tillsammans. Jägarna får genom liknande övningar se var de står i sin egen utbildning. Till detta hör att några av jägarsoldaterna i princip aldrig stått på ett par skidor tidigare.

De fel som de egna förbanden gjort kan man dra lärdom av.

Delar ur hundgruppen och Skellefteås insatspluton gör sig redo för ännu ett uppdrag. FOTO: MATS SEHLSTRÖM

För hemvärnets del motverkade övningen den annars värsta bristvaran, kontinuitet. Samtidigt lär sig alla vikten av att vara tydlig i ordergivning och samband.

Ungt och alert

Teddy Larsson fick en ny bild av hemvärnet.

– Jag förväntade mig att få möta en ”prostatagerilla” men lärde känna en hemvärnspluton som består av unga alerta killar med den allra senaste utrustningen.

Kollegan Jan Ryttestål berättar att det var över två år sedan någon från hemvärnet informerade soldaterna på K4. Därför har rekryteringsgruppen i Skellefteå beslutat att som en början skicka materiel om hemvärnet till regementet. Även om hemvärnet känns väldigt främmande i dag för de flesta rekryterna kan det komma en tid då de vill gå med. Har de inte fått information under ”lumpen” så kanske hundratals potentiella hemvärnsmän går förlorade.

TEXT: JOHANNES BJÖRK

Norrfjärden bäst i norr

Att engagerade chefer är en stor tillgång bevisades när Norrfjärdens kompanistämma i Piteå kommun genomfördes.

● Kompanichefen Torbjörn Granberg kunde glädja sig åt att 60 personer kommit för att få en tillbakablick på 2002 samt information om övningar och utbildning 2003.

Det mest glädjande är att kompaniet har rekryterat totalt 16 nya, nämligen nio hemvärnsmän, tre sjukvårdare och fyra förplägnadslottor.

Utbildningen har också fungerat väl med drygt 3000 utbildningstimmar, en ökning med 45 procent och bäst i Norrbotten.

Kompaniet var också sammanhållande för hemvärnets medverkan vid Nolia hösten 2002 med stf kompanichefen Thorbjörn Larsson som organisatör. Då rekryterades 263 personer till hemvärnet.

Kompaniet förbereder sig på ökad rörlighet och flexibla uppgifter. Den gamla objektstanken försvinner, vilket kan innebära insatser även utanför den egna

Massor av order på värmländska

Värmlandsgruppen kör hårt med sina blivande hemvärnsbefäl.

● De värmländska förbanden håller på att genomgå en kraftig förvandling med stor tillförsel av yngre människor som inte längre har någon annan krigsplacering då deras värnpliktsförband lagts ner.

Modern utrustning och större rörlighet ökar behovet av välutbildade befäl. Det är bakgrunden till den grupp- och plutonchefsutbildning med inriktning på truppföring som ägde rum vid lägret i Horssjön under en vecka i mars. Skjutfältet tre mil norr om Karlstad är numera ett viktigt övningsområde för hemvärnsförband från hela Värmland.

Mycket orderträning

Kurschefen major Per-Joel Sewelen berättar om kursen:

– Under veckan spelar vi med en stridsplan för en fingerad bataljon och kursen utgör ett fiktivt kompani. Vi övar både grupp- och plutonchefer tillsammans för att skapa så många truppföringstillfällen och så mycket orderträning som möjligt för deltagarna. I kursen ingår en slutövning inom en taktisk ram. Vi kör de taktiska momenten flera gånger tills det uppstår ”friktion” och så får kursdeltagarna utvärdera sina insatser efteråt och analysera vad som kunde göras bättre.

Major Maths Håkansson spelar chefens roll i den fingerade bataljonen, han är i vanliga fall chef för en av Värmlands hvbataljoner, och är en av instruktörerna i vissa moment:

– Vi har en ny planeringsmodell och en ny modell för taktiskt resonemang. Under övningen har vi en hotbild och en stridsplan så nära verkligheten som möjligt, det går en röd tråd genom hela veckan och vi övar i ett högt tempo.

Björn Persson och Mikael Drews är nya gruppchefer från Arvika.

Ta sig runt hörn kräver samarbete.

Mikael Drews gjorde värnplikten som spaningssoldat 1989–90. Efter att Värmlandsbrigaden lades ner saknade han krigsplacering. Eftersom det militära alltid varit ett intresse och han fick intrycket att det fattades folk i hemvärnet så anslöt han sig till Arvika hvkompani. Björn Persson, även han från Arvika, var granatkastarvärnpliktig 1994–95. Han såg hemvärnet i aktion vid översvämningarna där år 2001.

Kanonbra kurs

I hemvärnet tycker båda att det är god kamratskap och att de känner sig välkomna. Er blivande roll som gruppbefäl?

– Man får nog inte bli för kaxig när man kommer hem utan låta folk lära känna en, så man får växa in i rollen och visa att man har kunskaper.

Långväga gäster på kursen är Fredrik Johansson, Åke Sjöström, Ove Lindholm och Johan Hall från Bollnäs hvkompani. De ska inte bli gruppchefer med en gång, men de tillhör en insatspluton, som har lite mer kvalificerade uppgifter och då krävs att alla har gruppchefsutbildning. Om sin vistelse i Värmland har de bara gott att säga:

– Det är en kanonbra kurs, svårt att tänka att man kan göra det bättre. Det är fint här i Värmland och trevligt folk fast en del är svåra att förstå.

Text och foto: Lars-Eric Sundin, Karlstads hvkompani

---

kommungränsen. Förutom försvar mot väpnat angrepp omfattar uppgifterna även stöd till samhället för eftersök, vid svåra olyckor och olika typer av naturkatastrofer. Detta innebär ett breddat utbud av kurser och utbildningar som kan användas direkt, även civilt. Ur kursutbudet kan nämnas den ledarskapsutbildning som Hemvärnbefälets Riksförbund anordnar runt om i länet samt sjukvårdsutbildning, krishantering och överlevnadskurser.

Ett nytt koncept är ytövervakning som innebär bevakning och rapportering av ”konstig” verksamhet i samhället som kan vara förberedelser för terroristattacker.

Medaljregn

Den nya organisationen för Piteå hemvärnsbataljon är bataljonsstab med ledningspluton, marin pluton och insatspluton, Norrfjärdens hvkompani, Piteå Södra hvkompani (före detta Piteå och Hortlax hvkomp) samt Piteå Västra hvkompani som är en sammanslagning av kompanierna från Infjärden och Markbygden.

MD-gruppchefen mj Harry Thornéus delade ut ett antal medaljer och förtjänsttecken för goda insatser. Stig Palmgren, Sjulsmark tilldelades hemvärnets silverplakett för 200 timmars utbildning under 2002.

Ronny Karlsson och Stefan Bergdahl fick hemvärnets bronsplakett. Ronny var också bäste skytt på kompaniet. Gunnar Johansson, Sjulsmark erhöll tjänstetecknet för 20 års verksamhet inom hemvärnet och ett nyinstiftat pris för ”kämpaglöd på skidor” tilldelades Tore Sandström, Thorbjörn Larsson, Andreas Ehngren, Helena Norberg, Leif Johansson och Jan Lundberg.

Som tack för ett engagerat och entusiasmerande ledarskap med stora inslag av social kompetens samt ett väl fungerande kompani erhöll Torbjörn Granberg Hemvärnets Guldmedalj.

Jan Backman

Prick-skytten sprider skräck

God fysik och stabilt psyke krävs av dem som ska hantera hemvärnets nya prickskyttesystem.

TEXT: BOO ISACSSON
FOTO: ULF IVARSSON

Under de många slag som utkämpats i historien har det visat sig att välutbildade och högt motiverade skyttar med hög kvalitet på vapenutrustning, lämpligt grupperade och med hög uthållighet, kan orsaka en motståndare svåra förluster (högre chefer och nyckelpersonal). Dyrbar tid går förlorad på grund av otaliga omfattningar och reservers insättande. Men värst är kanske den skräck som skapar panik och dålig moral och som snabbt slår rot i soldaterna vid de förband som ständigt utsätts för prickskyttarnas angrepp.

Jakten kan börja

”Ett skott – en träff”, och ett väl utvalt mål stupar. Tystnad och osäkerheten varifrån skottet kom. Kanske väntan på fler skott. Någonting måste göras. Insats av bakre grupper och jakten kan börja på prickskytten. Nu gäller det att prickskytten har lärt sig den svåra konsten att bara, ja rent bokstavligt – gå upp i rök. För nu börjar motståndarens kamp att finna och bekämpa honom.

Som läsaren kanske förstår krävs det mycket av den person som godkänns som prickskytt. God kondition, gott psyke och en mycket god känsla för hur vapensystemet fungerar under alla typer av förhållanden. Under alla årstider, under

många olika väderleksförhållanden och dygnet runt. Vindens och temperaturens påverkan på projektilen, att kunna läsa de förändringar som sker i terrängen under hela dygnet. Valet av rätt och en väl dold eldställning som medger att målet blir bekämpningsbart, kanske bara under några få sekunder, men ändå med ett enda skott.

Förstå motståndaren

En annan viktig kunskap är att kunna förstå, ja nästan veta, hur motståndaren är utrustad, organiserad och utbildad i att agera i olika typer av stridssituationer.

Detta ställer höga krav på utbildningen. I Sverige utbildar vi:

- ”skarpskyttar” som är särskilt uttagna, utbildade och utrustade och som löser en elduppgift inom sin enhet. Utöver grundläggande skjututbildning minst 120 timmar, ett fältdygn och ett skarpskytteprov med godkänt resultat.
- ”prickskytten” som är en särskilt uttagen, utbildad och utrustad skytt, som tillsammans med en observatör självständigt löser såväl eld- som stridsuppgifter. Utöver grundläggande skjututbildning minst 320 timmar, minst sex fältdygn, FM baskrav för respektive förbandstyp med godkänt resultat, soldatprov, 10 kilometer löpning, orientering, styrkeprov, och simning med livräddning samt skidåkning 10 eller 30 kilometer. 40 timmars överlevnadsutbildning och ett prickskytteprov med godkänt resultat.

Hårda prov

Utbildning av instruktörer genomförs vid markstridsskolan i Kvarn. När dessa godkänts får de utbilda ”skarpskyttar” och ”prickskyttar” på förbanden. Sökanden till prickskyttekurserna är många och utbildningen till instruktör omfattar totalt sju veckor uppdelat på barmarksutbildning och vinterutbildning (två vår, tre höst och två vinter). Det bör påpekas att proven är hårda och under denna utbildning blir inte alla godkända.

Skarpskytten/prickskytten och hans observatör kan till sin hjälp ha olika typer av utrustning. Det kan vara mörkerhjälpmedel av olika slag, observationskikare, laseravståndsmätare, vind- och temperaturmätare samt olika typer av maskeringsdräkter. ■

Prickskytten kan rent bokstavligt gå upp i rök.

FAKTA

Ett skott räcker

Försvarsmakten har tilldelat hemvärnet Prickskyttegevär 90.

Vapnet är tillverkat av det brittiska företaget Accuracy International. Omladdning mellan varje skott görs för hand med hjälp av slutstycket – så kallad repetermekanism.

Vapnet medger, med en god skytt, att en fiende i eldställning kan nedkämpas, med ett skott, på avstånd upp till 600 meter och en fiende som står upp på 800 meter.

Till vapnet används 7,62 normalprojektil och 7,62 spårljusprojektil. Denna ammunition används vid utbildning och träning.

I strid används en pansarbrytande projektil 7,62 pprj och/eller en underkalibrerad projektil 7,62 PRICK. Projektilerna är gjord av volframkarbid (hårdmetall). 7,62 PRICK har dessutom drivspeglar i plast. Penetrationsförmågan vid målträff är hög. Tilldelning att förbruka 7,62 PRICK erhålls av HKV KRI MARK.

Till systemet finns även 7,62 lös ammunition.

Precisionen är hög. En tränad skytt bekämpar mål på 600 meters avstånd med ett enda skott.

Data prickskyttegevär 90

Kaliber: 7,62
V_0: 850 m/s (7,62/10 prj (SMI), med underkalibrerad projektil (7,62 PRICK) ca 1 290 m/s.
Magasin: 9 patroner.
Vikt med fullt magasin: ca 6,2 kg.
Vital vapendel: Slutstycke.
Kikarsikte: 10 gångers förstoring och justerbar tritiumbelysning (icke-elektrisk)av streckplattan.
Tillbehör: Transportlåda med reservriktmedel, mynningsbroms, benstöd, tre magasin, kolvförlängningsbrickor, vapenrem, universalverktyg ballistikkort.

Vårdsats vapen, optikvårdsats och lösskjutningsmagasin.

Vakna för helvete, Svensson!

”Aningslöse Svensson bör lägga kvällstidningen åt sidan, stänga av televisionsapparaten och börja reflektera över vad händer med vårt land.”

Försvarsberedningen har kommit fram till att det kommer att råda evig fred i vårt närområde. Sverige behöver inget försvar längre, försvarspengarna ska gå till ”internationella insatser”.

Tyvärr kan man inte diskutera försvar utan att komma in på politiska spörsmål. Sveriges ekonomi är så vanskött att nya pengar måste fram så att enpartiregimen kan infria sina återvalsgenererande reformer. Våra tandlösa ”oppositionspartier” tiger i oenighet och brist på kurage.

Då det inte går att plocka mera från vård, skola, omsorg, kommunikations- och rättsväsende återstår försvaret. Dess pengar räcker inte till både ett nationellt försvar och internationella insatser.

Protesterande får höra att hotbild saknas, eftersom Sovjetunionen och Warszawapakten är upplösta, Berlinmuren riven och så vidare. I dag, alltså i dag finns inget konkret hot, men hur kan politikerna sia om morgondagen? Rysslands president Putin kanske inte lever nästa vecka och vem tar då över makten? Svaga ledare behöver krig för att lugna opinionen och få igång industrin. Och därmed ekonomin. I Finland, där man vet vem man har som granne, satsas på nationellt försvar i första hand.

Foto: Barbro Forsberg

I ”det nya försvaret” talas om datorisering, nätverksbaserat försvar och förträffliga finesser. Servrar och datorer kan inte drivas med gasol, ved eller fotogen. De behöver elektricitet. Elkraften produceras inte där den behövs. Den transporteras i 400-kilovoltsledningar till anläggningar på ett fåtal platser, för att omvandlas till hanterbar energi. Sprängs en sådan anläggning tar det minst ett år innan den är återuppbyggd. Sabotage kan utföras i lugn och ro. Innan Svensson kommer underfund med att något hänt kan förövaren störa ut vår infrastruktur, mörda beslutsfattare och nyckelpersoner och ta över makten.

I dag går det inte att dolt genomföra en invasion över Östersjön. Vårt gamla invasionsförsvar har blivit omodernt. Den eller de som vill ta över Sverige får göra på sätt som ovan beskrivits. Vem eller vilka skulle det då vara, eftersom Ryssland inte längre sägs utgöra något hot? Politiska partier med extrema åsikter finns redan i landet. Anarkister likaså. De tyska nazisterna fick tre procent av rösterna i 1928 års val. Fem år senare bildade de regering, vad som sedan hände vet vi. Ett maktövertagande i det bortskämda Sverige är en lätt uppgift sedan vårt nationella försvar skrotats och enbart ett underbemannat, dåligt utrustat polisväsende återstår.

Aningslöse Svensson bör lägga kvällstidningen åt sidan, stänga av televisionsapparaten och börja reflektera över vad händer med vårt land. Det statskontrollerade massmediala utbudet är en del av den verklighetsflykt enpartistaten vill försätta medborgaren i, likt de romerska kejsarna som gav ”pöbeln bröd och skådespel” för att i godan ro kunna utöva makt och bedriva korruption.

Sverige vill inte ”betala brandförsäkringspremien”, eftersom dess politiker hävdar att det aldrig kommer att brinna här.

Vakna för helvete, Svensson!

Per Sjöswärd

Debattregler

Många vill vara med på Läsarnas forum. Skriv därför kort, högst 3000 tecken, och koncentrera dig till ett ämne i taget.

Redaktionen förbehåller sig rätten att redigera (korta) insända bidrag. Anonyma insändare accepteras bara i undantagsfall.

Redaktionen måste dock alltid ha namn och adress. Ange om du önskar placering i nättidningen eller papperstidningen.

Adress:
Tidskriften Hemvärnet, Debatt
107 85 Stockholm

Hoppas vi på vackert väder?

”… de bäst vinterutbildade soldaterna finns i hemvärnet …”

I pressen läser vi nuförtiden om att förband från södra Sverige kommer upp till Norrbotten för att öva vintertjänst. Tanken går då till repetitionsövningar som ”Norrsken” och ”Nordanvind” då tusentals man övades i att strida under vinterförhållanden. Försvarsmaktens ledning satte ribban högt och utbildade soldaterna till att fungera lika bra under vinter- som under sommarförhållanden. Det svenska försvaret var trovärdigt och fungerade, trots vad USA: s underrättelsetjänst ansåg om det, både under goda och dåliga väderleksförhållanden. Vi gjorde snön, kylan och mörkret till en allierad, en resurs som vi kunde använda till vår fördel för att bryta en angripares stridskraft.

Tyvärr har förmågan till vinterstrid minskat katastrofalt på senare år. Vi läser om hur kustjägare på vinterutbildning under ett par veckor övar att ta vara på sig själva och sitt vapen under vinterförhållanden och inte mycket mer. Vi läser också om hur den luftburna bataljonen, som övar på att undsätta huvudstaden i ett krisläge, når fram till sitt mål med fyra av arton helikoptrar därför att vintervädret hindrar övriga maskiner att flyga.

Tanken går till det finska vinterkriget: Den som bäst förstod att använda vintern som sin bundsförvant var också den som lyckades avvärja en hotande katastrof, något som man inte glömt i Finland där man ännu år 2002 övar avancerad vinterkrigföring. Detta är dock en lärdom som vi i Sverige måste ta till oss igen. I dagsläget är det nog tyvärr så att de bäst vinterutbildade soldaterna finns i hemvärnet, de inte längre helt unga män som gjorde sin värnplikt då vi fortfarande satsade på en allsidig utbildning av våra värnpliktiga.

Dagens värnpliktiga måste få en mer gedigen utbildning i hur man trots vinter, snö och kyla

Ungdom ska inte vapenöva

Röda Korset har naturligtvis inga synpunkter på ungdomars deltagande i skytteklubbar eller i samvaron i ett jaktlag.

Anders Milton. FOTO: RÖDA KORSETS ARKIV

DEN SVENSKA regeringen har länge arbetat för att barn inte ska finnas i uniform och vapen. Sveriges regering har framgångsrikt bidragit till att ett tilläggsprotokoll till Barnkonventionen, Barnsoldatsprotokollet, antagits av FN:s generalförsamling och nu håller på att ratificeras. Sverige undertecknade protokollet den 8 juni år 2000. De grundläggande problemen är dock inte avskaffade i och med detta.

I dag finns det cirka 300 000 barnsoldater runt om i världen, barn från under tio upp till 18 års ålder. Dessa barn borde inte tillåtas delta i strider och bevittna eller utföra de grymheter som krig tyvärr alltid medför.

Sverige har varit förskonat från krig sedan 1814, men om regeringen på ett trovärdigt sätt gentemot andra länder ska driva frågan om att barn inte ska utnyttjas i krig, är det svårt för Sverige att låta ungdomar under 18 år vapenöva iklädda uniform. I praktiken ser de ju då ut som och verkar som potentiella soldater.

Det är därför vi från Röda Korset tycker att regeringen ska ta ett initiativ när det gäller just kombinationen vapen och uniform för barn under 18 år.

Röda Korset har naturligtvis inga synpunkter på ungdomars deltagande i skytteklubbar eller i samvaron i ett jaktlag. Dessutom ser Röda Korset det som mycket positivt att unga engagerar sig i Hemvärnets samhällsnyttiga verksamhet.

Sedan decennier har Röda Korset ett mycket gott samarbete med hemvärnet, inte minst då det gäller rekrytering och utbildning av sjukvårdare. Vi sätter mycket stort värde på detta gemensamma arbete, men det är kombinationen av vapen och uniform för barn under 18 år som inte är lämplig.

ANDERS MILTON,
ORDFÖRANDE
SVENSKA RÖDA KORSET

Aggressiv marknadsföring behövs

VÅRT HEMVÄRN skapades 1940 för att försvara socknen. Nu ska hemvärnet vara berett att göra insatser i hela militärdistriktet. Därför tycker jag att hemvärnet ska döpas om. Nu dras hemvärnet med namn som prostatagerillan vilket till en del stämde tidigare. I dag är dock de flesta som är med i hemvärnet yngre. En person som jag frågade om han ville vara med i hemvärnet svarade att han inte ville vara med i ett B-lag. Den bilden kanske vi kan få bort om vi döper om hemvärnet. Ett hemvärn som nu både har insatsplutoner och insatskompanier som är ”taggade”. Naturligtvis måste det Nya Hemvärnet få en mycket större marknadsföring än det nuvarande hemvärnet. Tremånadersutbildningen måste, för att den ska lyckas, få en mycket aggressivare marknadsföring än vad som nu är fallet.

CUSTER

kan verka i förband och inte reduceras till en samling individer som enskilt kämpar för att överleva – tanken är ju att det är angriparen som ska försättas i det läget, inte vi.

Vårt förslag är att flytta mer av grundutbildningen av våra värnpliktiga till områden där man kan skapa allsidiga soldater som kan verka i väglöst land, i hårt klimat och göra detta till en resurs. På detta sätt kan vi skapa en större trovärdighet både gentemot utlandet och vår egen befolkning och dessutom i ett krisläge vara i stånd att försvara hela vårt land om detta fortfarande är en möjlig ambition med den lilla armé vi har kvar.

BERTIL KANTOLA
OCH ANDERS KARLSSON,
MÄNNIKKÖ/KIRUNA

Insnöat hemvärn

LÄSER Hemvärnet 1/2003. Ny trevlig layout. Många trevliga artiklar.

Annonsen på mittenuppslaget ställer jag mig dock frågande till. Alla dessa nyttiga prylar borde i fältutrustningslista tilldelas hvmannen och inte behöva köpas från något äventyrligt lager.

Omslagsbilden? Jag kan urskilja någon del av ett vapen. Soldaten som håller i vapnet är dock skymd – översnöad – jag vill inte tyda bilden som att hemvärnet är insnöat. Det kan väl inte vara signifikativt för hemvärnet som sådant?

ÅKE V DALÅKER

Lovad materiel

NU BLIR JAG väldigt frustrerad, varför? Jo, för på högkvarteret säger man att hemvärnet ska tillföras ny materiel. Men vad händer? I Blekinge har vi sambandsutrustningen ICOM, som FRO tog fram till oss för några år sedan, nu ska detta väl fungerande samband tas bort för oss och istället ska vi tilldelas gamla Ra 135. Var det inte ny materiel dom sa?

Det klingar väldigt falskt i en hemvärnssoldats öron att höra en sån här sak, och som den engagerade soldat jag är så känner jag att jag måste reagera. Sluta upp med att ge oss gammal materiel och se till att vi får ut den nya materiel som vi är lovade, nu!

ROLAND JOHANSSON,
BLEKINGE

Samhällsförsvar är inte vår uppgift

För att öka beredskapen mot hot och risker i samhället är det inte till det militära försvaret uppmaningarna ska riktas.

Ordföranden i Försvarsutskottet Eskil Erlandsson skrev i senaste numret av tidningen Hemvärnet, nr 1/2003, sid 31:

”Jag anser att samhällets sårbarhet i dag är det allra största hotet mot medborgarnas säkerhet och trygghet. I dag är det minst sannolika hotet att Sverige blir föremål för ett väpnat angrepp från någon annan stat. […] Terror som vapen är grymt och oberäkneligt och vi ser ständigt nya exempel på terrordåd. […] Inte minst samhällets datorisering ökar sårbarheten. Från att försvar historiskt har handlat om militärt försvar av territorier handlar det i dag om mycket mer. Detta tycker jag att vi ska kalla för samhällsförsvaret.”

Enligt min uppfattning finns redan samhällsförsvaret. Det är dock undermåligt, vilket inte är det militära försvarets uppgift att reda ut. Det måste utvecklas och förbättras av respektive myndighet, länsstyrelse, kommun eller företag med stöd av Krisberedskapsmyndigheten. Samhällsförsvaret bör helt klart förbättras, men inte genom att göra om det militära försvaret som jag uppfattar att Eskil Erlandsson antyder. Även om det minst sannolika hotet mot landet i dag är ett väpnat angrepp från en annan stat är det min fasta övertygelse att det är just detta som det militära försvaret ska optimeras för, oavsett om man avser armén, hemvärnet, marinen eller flygvapnet. Att försvara landet mot ett väpnat angrepp är den svåraste uppgiften det militära försvaret kan ställas inför.

De ekonomiska ramarna är redan i dag snäva och de geografiska, personella och materiella resurserna har nått smärtgränsen för vad som krävs för att kunna lösa alla uppgifter samtidigt.

Jag är inte mot att de militära resurserna nyttjas för att rädda liv på människor i nöd, eller för att rädda materiella värden vid naturkatastrofer. Om någon myndighet, länsstyrelse eller kommun anser sig ha behov av militära resurser för att kunna lösa sina uppgifter ska detta kunna ordnas skyndsamt. Då menar jag inte att militär personal ska utrustas med sköld och batong, för att sedan ställas upp på linje framför en illegal demonstration. Det jag menar är att om en situation utvecklar sig till något som en beredskapsansvarig myndighet inte rimligtvis borde ha kunnat förutse, ska militära resurser kunna tas i anspråk.

Därför är det min uppfattning att alla som är ansvariga för att planlägga skydd och beredskap måste göra det med utgångspunkt från ett ”worst-case” scenario. Sedan är det ”bara” att hitta formerna för genomdrivandet av detta om samhällsskyddets beredskap mot det värsta ska bli tillfredsställande, kanske med hjälp av större anslag från skattemedel, tillförande av civilförsvarspliktig personal eller förändringar i lagen?

Nej, för att öka beredskapen mot hot och risker i samhället är det inte till det militära försvaret uppmaningarna ska riktas, utan det är enskilda företag, kommuner, länsstyrelser och andra myndigheter som har den uppgiften. Det militära försvaret ska utformas för att kunna föra väpnad strid mot en modern motståndare, och kan dessa resurser sedan nyttjas för stöd till samhället är det bra, men det ska inte vara styrande.

Peter Karlsson,
löjtnant i pansartrupperna

Intolerant Moore har svaga argument

Moore har helt fel på sina tre mot mig riktade anklagelsepunkter.

Michael Moore, en av arkitekterna bakom det sedan år 2000 gällande försvarsbeslutet, påstår i Hemvärnet nr 1/2003 att jag skulle vara uppretad över att han driver sina teser om att ”skrota massarmén” och ”göra upp med folkhemsromantiken kring det gamla invasionsförsvaret”. Han påstår vidare att jag skulle vara emot att vi visar internationell solidaritet.

Nej, jag är inte uppretad men väl bekymrad över att Moores argument är så illa underbyggda och över att han visar benhård intolerans mot kritiker. Moore har helt fel på sina tre mot mig riktade anklagelsepunkter. Jag har sedan slutet på 1980-talet argumenterat för att reformera armén enligt de principer som framfördes i 1988 års försvarskommitté om ett ”kärnförsvar” med god förmåga att lösa dagens uppgifter men också med förmåga att växa i dimension om läget försämras. Moore förnekar att tillväxtförmågan behövs. Hans kategoriska motiv för detta tycks vara att det nuvarande gynnsamma läget kommer att konserveras bort emot evigheten. Det är historielöst – och skrämmande.

Det var inte ”romantik” utan realism som under beredskapsåren och under det kalla kriget motiverade den folkliga uppslutningen bakom försvaret. Nu avfärdar Moore, i ringaktande formuleringar, behovet av en sådan folklig uppslutning i nuläge och framtid. Försvaret blir en angelägenhet för officerare och lejda soldater, folket ställs utanför. Jag är övertygad om att svenska folket är av annan mening. Givetvis inser man att försvaret måste förändras men den fundamentala uppgiften, att vid behov kunna försvara rikets existens, dess frihet och oberoende har folkligt stöd.

Sverige har under årtionden utövat internationell solidaritet genom att sända ut militär trupp i fredsbevarande och humanitärt syfte. Det anser jag vi ska fortsätta med. Men den ”internationella solidaritet” som Moore nu talar om är något helt annat. Dess innebörd framgår av den nya uppgift försvarsmakten fick i försvarsbeslutet år 2000, nämligen att genomföra fredsframtvingande operationer.

Hur denna uppgift tolkas gav ÖB Johan Hederstedt uttryck för när han i samband med Sälenkonferensen i januari menade att vi borde skicka stridande förband till Irak vid ett eventuellt krig för att slåss i främsta linjen tillsammans med stormaktsförbanden.

Moore frammanar militärromantiska drömmar av värsta slag. Han propagerar för krigsinsatser, som går långt utöver försvarsmaktens förmåga. Den försvarsorganisation som han står bakom är nämligen så illa konstruerad att den varken ger den rekryteringsbas som fortsatta fredsbevarande insatser förutsätter eller den insatsberedskap och samövning som krigsinsatser kräver. Moore magistrala utsagor måste granskas kritiskt, även när han talar om att hemvärnet behövs. Hans uttalande om att det inte behövs ett ”masshemvärn” måste tolkas som ett förord för en radikal nedskärning av vårt landstäckande hemvärn.

Carl Björeman

FOTO: STOCKHOLMS STADSMUSEUM

Lördagssabotören

TEXT & RESEARCH: HANSEMAN CALÅS

DE TVÅ FÖRSTA sprängningarna lördagarna den 12 och 19 oktober 1946 i Stockholms city gav inte några större rubriker i Stockholmspressen men påföljande lördag, den 26 oktober, skedde en explosion på gården till Klara polisstation. Som tur var uppstod inga personskador men en närbelägen vedtrave ”lyfte” och åtskilliga fönster krossades. Efter detta tredje sprängskott insåg pressen att här fanns kanske en story och den okände gärningsmannen döptes till ”lördagssabotören”. Den 2 november hade polisen förstärkt bevakning och trots detta inträffade två sprängattentat, ett i Kanslihuset. Lördagssabotören hade blivit en följetong!

Till påföljande lördag utfästes en belöning på hela 7 000 kronor (höjdes senare till 16 500 kronor), men det blev inget gripande och glasmästarna gjorde goda affärer efter två dynamitsmällar i en bostadsfastighet på Tegnérgatan 22.

Lördagen den 16 november hade det mobiliserats omkring 20 000 personer – polis, hemskydd, portvakter och scouter. Trots detta blev det en explosion i Centralens södra ankomsthall som Dynamit-Harry i Jönssonligan säkert skulle recensera som ”Vilken djävla smäll”. Nästa lördag mobiliserades 35 000 personer inklusive hemvärnet. Snopet! Lördagssabotören hade tagit time-out. Lördagen efter julafton blev det en ”djävla smäll” igen i trappuppgången på Arsenalsgatan 1. Inte ett spår efter den mystiske. På nyårsnatten blev det ett genombrott i spaningarna efter tre smällar i rad vid huvudbiblioteket vid Sveavägen. Lördagssabotören föll på eget grepp: Han återvände till sprängplatsen och en observant civilperson tyckte sig känna igen dynamitarden från tidigare sprängningar. Men vem var han? Jo, en 18-årig lagerarbetare som hade snattat dynamit hos sin arbetsgivare Nitroglycerinbolaget.

Bilden av hemvärnsmännen på Norrbro väcker frågor: Var vapnen skarpladdade, hade de utkommenderade polismans rätt att visitera, omhänderta eller gripa? ■

High-tec från 1899 kan bli turistfälla

En gång var Oscar II:s fort det modernaste försvaret kunde visa upp. Med sina tunga kanoner skulle det skydda hamninloppet i Göteborg. Nu ska anläggningen bli museum.

Krister Andersson guidar genom den fuktiga anläggningen.

Skogsmatroserna levde jämförelsevis bekvämt. Här köket.

Det är Statens fastighetsverk som äger fortet. Lyckas man i sin ambition så kan Oscar II bli en riktig turistfälla om några år.

Krister Andersson från fastighetsverket, Claes Tilander, före detta officer vid I15 och hans kollega Per-Olof Lindhe är de eldsjälar som driver projektet framåt. Tilander arbetar sedan flera år tillbaka med liknande uppdrag, bland annat i Norge, och Lindhe tjänstgjorde vid Kustartilleriet i 32 år innan det helt försvann som vapenslag.

Det är således herrar med fackkunskap som tar med oss till den imponerande anläggningen som ligger på Västerberget vid Göteborgs hamninlopp. Utsikten över skärgården är magnifik.

Denna soliga vinterdag kan man skönja Vinga vid horisonten men riktigt så långt kunde inte fortets grövsta kanoner skjuta – två mäktiga 24-centimerspjäser, vardera på 30,5 ton och av Bofors fabrikat. Men i kombination med två 15 centimeters och några mindre kanoner var fortet avskräckande för vilken fiende som helst.

– Oscar II var det modernaste som fanns under det första världskriget, säger Claes Tilander. Men efter 1925 års försvarsbeslut lades fortet i malpåse och när det andra världskriget bröt ut var anläggningen redan omodern.

Flyget och annan militär utveckling tvingade ut pjäserna längre ut i havsbandet men nu när faran anses över flyttas de successivt tillbaka till fortet igen.

Första sprängningen inför bygget av Oscar II skedde 1899, i närvaro av kungen med samma namn – och biskopen. Förhoppningsvis är deras efterföljare med när det blir dags för invigning av museet.

Oscar II, som under sin glans dagar bemannades av 287 man varav ett tiotal officerare, har förstås förfallit men åldras med värdighet.

– Meningen är inte att hela fortet skall återställas till ursprungligt skick, men valda delar, berättar Claes Tilander.

Vi tar en kall och fuktig promenad inne i berget. Passerar logement där manskapet – skogsmatroserna – på marint vis låg i hängkojer, vidare förbi sjuksalar, mässar, kök och ammunitionsförråd. I somliga rum finns rester av färger och väggmålningar i jugendstil kvar. Befäl och manskap i Oscar II levde ett jämförelsevis bekvämt liv.

– Titta här, säger P-O Lindhe, här är en signalmast som användes för kommunikation till kringliggande försvarsanläggningar. Blåst eller inte spelade ingen roll för flaggorna var av plåt.

Kontakten med högre staber skedde med morseapparat och talrör användes för att få kanonserviserna på fötter. Fortet hade eget, fotogendrivet elverk, men bara som reserv. Just Oscar II var nämligen först i Göteborg med elektriciteten.

Men denna dåtida high-tec-anläggning handlar lika mycket om människorna som tjänstgjorde där som granit och stål. Den historien kommer entusiasterna bakom projektet också att försöka berätta.

Text: Torkel Ivarsson
Foto: Lennarth Mårtensson

Pjäserna avskräckte vilken fiende som helst, Claes Tilander demonstrerar.

Nära havet

Det är natt på Skäret
stilla andning
under mitt fönster
i mörkret
framträder skutorna
spöklika och namnlösa
seglar förbi
som i en dröm
som ofta återvänder

Bo Bengtsson

När whiskyn höjde stridsmoralen

Skottlands nationaldryck spelar huvudrollen i en av de genom åren mest lästa romanerna på engelska, ***Whisky Galore****.*

Det har sina sidor att inte få del av livets vatten. Det gällde i hög grad det engelska hemvärnet, Home Guard; åtminstone det hemvärnskompani som under kriget hade satts upp på ett par öar i Yttre Hebriderna, vid Skottlands yttersta kust mot Atlanten. Kompaniets hemvärnsmän drogs med i en härva vars förveckling-ar förlängde livet; orsakade förlovningar och bröllop och avslöjade dubbelmoralen hos åtskilliga av de chefer och tjänstemän som hade att leda och vakta folket mot moraliskt förfall.

Livets vatten, det var whisky det, Skottlands nationaldryck, som spelar huvudrollen i en av de genom åren mest lästa romanerna på engelska, ***Whisky Galore***. Den skrevs av Compton Mackenzie; utkom 1947 och bildade grundtema för filmen "Massor av Whisky", inspelad 1949 och uppskattad av filmpublik i generationer.

Boken och filmen "Massor av whisky" är en fin folklivsskildring. BILD (UR FILMEN): CANAL+/FRANKRIKE

Nu har den äntligen översatts till svenska och ligger på bokhandelsdiskarna. Boktiteln är självklar: ***Massor av whisky*** Forsstena Förlag, Intagsgatan 9 C, 416 51 Göteborg. Cirkapris 260 kronor.

Bibliotekarien och språkvetaren Karin Westerlund, har gett sig i kast med att översätta en text som det erfordras åtskillig kunskap om engelsk humor, ironi och kännedom om ett lokalt kustfolks liv och leverne för att förstå. Ramen är en ö-kultur som under 1940-talets krigstillvaro höll en folkligt förnuftig distans till Churchills krigskabinett i London och samtidigt via ett mycket självständigt förhållningssätt genomförde sina hemvärnsövningar.

Bakgrunden är ett förlist fartyg, lastat med whisky för export till USA, men som passande nog gick på grund i passagerna genom Yttre Hebriderna. Den attraktiva lasten blev föremål för uppvaktning och smeksamt omhändertagande. Närmare 50 000 buteljer doldes snart på vindar och i gödselstackar, på höskullar och i det blåsiga hedlandets buskage.

Förgäves letade utsända tjänstemän efter lådor och flaskor. Och efter en tids snokande ville de gärna att lasten skulle förbli oupptäckt av det officiella samhället. Ty även de rättrogna fick snart smaken på de yppersta av whiskysorter.

Men den dråpliga storyn om whiskyns välgörande verkan på öbornas lycka slås ändå av denna romans utomordentliga skildring av ett folkliv, så nära och så fjärran. Inte bara hemvärnsfolkets nära knytning till bygdens försvarsvilja och inbördes lojalitet; Mackenzies skildring av en folklig kultur skulle med rätta kunna ge honom minst ett hedersdoktorat i etnologi eller folklivsforskning.

Den nyfikne läsaren genomskådar snart en välbalanserad symbios mellan översättaren och bokens fackgranskare, kaptenen i Hallands regementes reserv, Fil. kand. Lennart Eriksson (också kännare av skotsk kultur). De har tillsammans åstadkommit ett stycke välöversatt kulturhistoria, som borde läsas inte bara av hemvärnspersonal i Sverige, romanen håller för några timmars härlig underhållning; den innehåller samtidigt många finurliga tankeformuleringar, vittnande om ett erfaret och utsatt folks förmåga att ta vara på livets glädjeämnen.

Lars Brink

Ny webbutik på hemvärnets sajt

Ännu en butik med hemvärnsprylar finns nu på nätet. Det är AGO Reklam som till att börja med lanserar fyra artiklar med hemvärnets heraldiska vapen eller logga på.

Artiklarna är: Fleecejacka med hemvärnets logga diskret men läckert präglad på ryggen, fritidsjacka i nylon med hv-vapnet på höger sida, marinblå keps (skärmmössa) i bomullstwill med hv-vapnet framtill och www.mil.se broderat baktill samt en häftig bag/ryggsäck i kraftig svart nylon med Försvarsmaktens logga på ena sidan och hemvärnets H på den andra.

Väskan är stor och utformad som den gröna förebilden i bärsystem 2000.

Du finner den nya butiken på ***www.hemvarnet.mil.se***. Klicka på snabbvalet till höger och butiksdörren öppnas för dig. Välkommen in!

Sune Ullestad

POSTTIDNING
Avsändare: Tidskriften Hemvärnet, 107 85 Stockholm
Fel adress? Om din tidning kommer med fel adress, uteblir eller skickas till dig, trots att du lämnat hemvärnet, ska du i första hand vända dig till din militärdistriktsgrupp för rättelse, inte till tidningens redaktion.
Detta gäller all krigsplacerad personal, både hemvärnsmän och avtalspersonal.

SISTA ORDET

Anders Lindström, rikshemvärnschef

Kvalitet är grundbulten för förnyelsen

Det känns som det är vår i luften. Äntligen kan övningsverksamheten börja på stor bredd. All planläggning och samordning som är genomförd av alla grupper och bataljonschefer med sina underställda ska nu få konkreta uttryck. Min förhoppning är att ordet kvalitet i utbildningen lyfts fram. Min erfarenhet efter ett stort antal besök och samtal med er hemvärnssoldater är att kvalitet är ett nyckelord. Kvalitet för mig innebär färre övningar där såväl funktionsövningar som kvalificerade skjutövningar ingår och med många deltagare. Jag tror mycket på ett koncept med bataljonsövningar som sker 1–2 gånger per år. Det är bättre än att genomföra många olika kompaniövningar. Kvalitet innebär också att instruktörer har rätt utbildning och noga förbereder de moment de ska utbilda i. Kvalitet medför också förhoppningsvis att verksamheten upplevs som efterfrågad, professionell och rolig. Kvalitet ställer också krav på oss alla att delta och att DU anmäler förhinder till närmaste chef om du inte kan.

Ny struktur för försvaret

ÖB har i dagarna lämnat in perspektivstudie nr 7 som är en del av Försvarsmaktens underlag inför kommande försvarsbeslut (FB). I denna rapport förslår ÖB hur FM ska utvecklas under perioden 2004–2010. Detta underlag kommer att finslipas under innevarande år utifrån regeringsdirektiv och ligga till grund för ÖB:s förslag till kommande FB som ska lämnas in till regeringen våren 2004. I rapport 7 finns följande förslag på framtida inriktning som återges i punktform:

- Utveckling av en ny struktur av FM:

En insatsorganisation med hög tillgänglighet av kvalificerade och utbildade förband som kan användas för insatser internationellt och nationellt.

En grundorganisation som utbildar förbanden till insatsorganisationen och utvecklar våra metoder, doktriner och inte minst nya kompetenser som ska kunna verka i det nätverksbaserade försvaret.

En förstärkningsorganisation som ska ge oss möjlighet att växa och utvecklas för att möta nya hot som vi inte kan se i dag.

- Införande av ett nytt personalförsörjningssystem som bland annat innebär att soldater kan korttidsanställas med syfte att upprätthålla hög beredskap i förband som är anmälda till olika styrkeregister.
- Tyngdpunktsförskjutning i vår förmåga att lösa internationella uppgifter och samöva internationellt i förhållande till nuvarande uppgifter.
- Förslag att en femte uppgift ska påföras FM – att kunna skydda samhället vid säkerhetshot från storskalig terrorism. Motivet är att nya hot har uppstått.

Jag understödjer de förslag ÖB har redovisat till regeringen. Dock återstår många överväganden innan ett mera fullständigt långsiktigt förslag finns för FM. De nationella skyddsförbanden är exempel på en fråga som behöver utvecklas mera. En annan är hur den ”femte uppgiften” påverkar FM och även hemvärnet på sikt.

Känner god respons

Jag har under våren genomfört många besök vid olika hemvärnsförband och avtalsorganisationer. I början av mars besökte jag BrB:s (Byggnads- och reparationsberedskapen) driftvärnsutbildning i Ånn och lottorna i Sörmland. Utbildningen av BrB genomfördes på ett förtjänstfullt sätt av Jämtlandsgruppen. Närvarande driftvärnsmän ur BrB imponerade på mig genom att uppvisa hög färdighet, god fysisk spänst och inte minst ett glatt humör i solsken och regn.

Vid mina besök redovisar jag huvudpunkterna i den pågående utvecklingen till ett modernt hemvärn och jag känner mycket god respons från de flesta jag möter. Förändringar kan både vara positiva och negativa men utvecklingen som sådan är en positiv process.

Hemvärnet 2004 lyfter fram kvalitet som en grundbult för att organisera ett modernt hemvärn. Hemvärnet byter fokus till att vara ett krigsförband med inbyggd, differentierad utbildning som ska ge oss ökad förmåga att lösa våra uppgifter. Jag brukar säga att det är frivilligt att såväl gå med som ur hemvärnet men att det är FM som ställer kraven på den verksamhet som gäller för oss alla när vi ingår i hemvärnets organisation. För mig är det självklart att vi ska satsa på er som är aktiva och uppfyller er avtalstid i första hand.

Bästa medlemsvården

Vi måste alla hjälpa till att få diskussionen att handla om hur vi ska förbättra delaktigheten och få fler att bli aktiva istället för att fastna i att det var bättre förr och hur många som är ”nollor”. Bästa medlemsvården är att genomföra en verksamhet som ställer krav och är rolig. En efterfrågad verksamhet som engagerar är också den bästa rekryteringskällan.

Tänk positivt: Vad vill vi göra – hur kan vi göra detta – gör det nu!

Anders Lindström, rikshemvärnschef